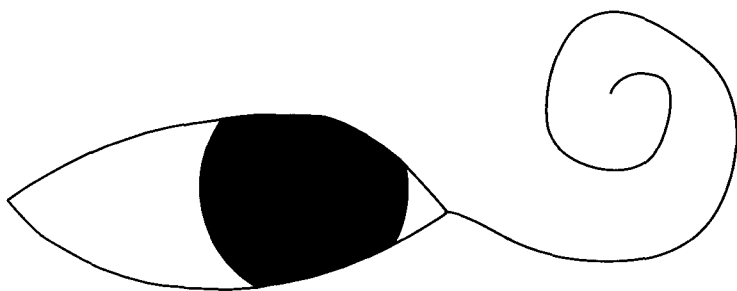

කවිතා
සංවර්ධන

พระพุทธเจ้าตรัสบอกถึงวัตถุประสงค์ในการเผยแผ่ศาสนาว่า
“เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก
เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ท้าวดาและมนุษย์ทั้งหลาย”

ส่องโลก
ส่องธรรม

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ISBN

ชื่อหนังสือ

ชื่อผู้แต่ง

พิมพ์ครั้งที่ ๒

จำนวน

โดย

ออกแบบปก รูปเล่ม
และดำเนินการผลิตโดย
จัดจำหน่ายโดย

ราคา

๙๗๔-๙๓๕๔๖-๖-๔

ส่องโลก ส่องธรรม

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
สกลมหาสังฆปริณายก

ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ เนื่องในวันคล้าย

วันประสูติ สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
๓ ตุลาคม

๕,๐๐๐ เล่ม

สำนักเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช

วัดบวรนิเวศวิหาร

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๑-๒๘๓๑-๓,

๐ ๒๒๘๐-๘๒๐๒

บริษัท แพลน โมทีฟ จำกัด

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๓๗-๐๐๘๐ ต่อ ๓๓๓

บริษัท งานดี จำกัด

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๘๐-๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๐๕

๑๓๙ บาท

ปัจจุบันมักกล่าวกันว่า การสอนหรือการถ่ายทอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาสู่ประชาชนไม่ค่อยได้ผล เพราะอุปสรรคปัญหาหลายอย่าง เช่น ใช้ภาษาไม่สมสมัย คนอ่านหรือคนฟังเข้าใจยาก หรือไม่เข้าใจเอาเลย วิธีการไม่ทันสมัย ไม่ชวนให้คนอ่านหรือคนฟังสนใจ

แม้พระพุทธองค์เองก็เคยตรัสว่า การสอนคนนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ผู้สอนจะต้องมีคุณสมบัติอย่างน้อย 5 อย่างที่สำคัญคือ ที่เรียกว่า ปริยายทศสาขา ได้แก่ ความสามารถที่จะแสดงหรืออธิบายให้ผู้อ่านผู้ฟังเข้าใจได้ด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม ฉะนั้น ผู้ที่จะทำดังกล่าวได้จึงต้องเป็นพหูสูต คือ รอบรู้ทั้งในหลักธรรมและวิธีการแสดง

เจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (สุวฑฺฒนมหาเถร) นับว่าทรงคุณสมบัติดังกล่าวเพียบพร้อม พระทรงรอบรู้ทั้งทางปริยัติและทรง

คำนำ

เชี่ยวชาญทั้งทางปฏิบัติ ทั้งทรงสนพระทัยใฝ่รู้วิธีการสมัยใหม่ ฉะนั้น จึงทรงเป็นพระเถระที่สามารถประยุกต์พุทธธรรมสู่ปวงชนได้ทุกชั้น ทุกระดับ และทุกด้านได้อย่างเหมาะสม ดังจะเห็นได้ในพระนิพนธ์ชุดพระพุทเจ้าของเรานั้นท่านเลิศล้ำ ซึ่งในการพิมพ์ครั้งนี้ได้ใช้ชื่อว่า “สองโลก สองธรรม” ที่จัดพิมพ์เป็นชุดแรกเนื่องในวันคล้ายวันประสูติ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๘ นี้ ซึ่งหลากหลายด้วยเนื้อหาสาระ พระนิพนธ์ชุดนี้เป็นสิ่งส่งถึงพระปรีชาสามารถในทางธรรมของเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราชในดำนดังกล่าวได้อย่างชัดเจน

จึงหวังว่า ผู้อ่านทุกท่านจะได้รับรสพระธรรมและได้รับความบันเทิงในทางบุญจากพระนิพนธ์ชุดนี้ทั่วกัน

สำนักเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช

๑๔

๘ พระขอได้ที่ตัวเรา

โชคลากอันประเสริฐ

๒๐ ทาน

๒๖ พุทธศาสนารักษาประเทศชาติ

๓๒ แนวทางการสร้างสันติ

๓๓ การแผ่เมตตา

๔๔ พระพรหมในบ้าน

๕๐ ความรักของแม่

๕๖ ความหวังของพ่อแม่

๖๒ การไหว้ครู

๖๗ ติให้ถูกชมให้เป็น

๗๔ ธรรมอยู่ที่รู้จักทำ

๘๐ พระพุทธ พระภุมิ และเทวดา

๘๖ พุทธมามกะ

96 วัดไทยในอังกฤษ

อาวุธกันผี	๑๐๒
วิสาขบูชา	๑๐๗
เข้าพรรษา	๑๑๔
รู้จักมี ยิงมีก็ยิงสุข	๑๒๒
บุญ-บาป เลือกเอาได้	๑๒๖
รักษาศีลอย่างผู้มีปัญญา	๑๓๒
ศรัทธาที่ถูกต้อง	๑๓๗
อย่าผลอปัญญา	๑๔๔
มีโดยไม่แบก	๑๕๐
คนดีมีจิตตั้งภูผาหิน	๑๕๖
ป่วยแต่กาย	๑๖๒
รู้จักว่างก็รู้จักสุข	๑๖๗
ตัวเราอยู่ที่ไหน	๑๗๖
นิพพานเห็นได้ไม่ยาก	

ในคราวขึ้นปีใหม่ประชาชน
พากันมีงานรื่นเริงมีการทำบุญ
ใส่บาตร และส่งความสุขแก่กัน
ข้อหลังนี้จะได้อะไรมาจกไหน
ก็ตาม แต่ก็เป็นการแสดงความ
ปรารถนาดี อย่างน้อยก็ทำให้เกิด
มิตรจิตขึ้นระหว่างกัน

ความสุขเป็นพรข้อหนึ่งที่ทุก ๆ คน
ต้องการ พรที่คนรู้จักต้องการกันมากที่สุดคือ พรสี่
เรียกว่า จตุรพิธพร ได้แก่ อายุ วรรณะ สุข
พล เพราะมีในบทอนุโมทนา ที่พระสวดให้ในการ
บำเพ็ญกุศลทุกคราว คือ บทสัพพี ที่ลงท้ายว่า
อายุ วัฒน สุขัง พลัง เมื่อพูดถึงพรก็มักเข้าใจ
ว่าต้องมีผู้ให้ จะด้วยการขอหรือไม่ขอก็ตาม

พ ร ข อ ได้ ที่ ตั ว เ ร า

จึงนิยมไปขอพรจากพระหรือจากผู้ใหญ่ แม้การส่งความสุขปีใหม่มักเป็นการให้พรแก่กันนั่นเอง

ในศาสนาพราหมณ์มีการขอพรต่อพระเป็นเจ้า เช่นจากพระอิศวร ในศาสนาอื่นก็มีการขอพร เช่นที่เรียกว่า อ้อนวอนต่อเทวะชั้นสูงของศาสนานั้น ๆ

ส่วนในพระพุทธศาสนา ปรากฏว่าได้มีผู้มาทูลขอพรพระพุทธเจ้า พระองค์ตรัสว่า ได้ทรงล่วงพรทั้งหลายเสียแล้ว ต่อเมื่อผู้ขอได้ทูลว่า สุดแต่จะทรงเห็นว่าสมควรจะประทานหรือไม่ พระองค์จึงได้ประทานพร คือข้อที่เขาขอ ในข้อที่สมควรไม่มีโทษ เช่น พระเจ้าสุทโธทนะทูลขอให้ทรงห้ามสงฆ์บวชกุลบุตร ที่มารดาบิดามีได้อนุญาต พระองค์ได้ประทานพรข้อนี้

พรที่ขอและให้กันโดยตรงในพุทธศาสนา จึงอยู่ในลักษณะดังกล่าว เพราะพระพุทธศาสนาแสดงว่า

จงเตือนตนเองด้วยตนเอง จงพิจารณาด้วยตน

กรรม คือการงานที่ทำเป็นเหตุแห่งผลทั้งหลาย สรุป
ลงว่าทำกรรมดี ได้ผลดี ทำกรรมชั่วได้ผลชั่ว พรทั้ง
หลายเป็นผลดี จึงเกิดจากกรรมเป็นเหตุ เมื่อต้องการ
ผลดี คือพรทั้งหลายก็ต้องประกอบกรรมที่ดีด้วยตนเอง
ไม่เป็นฐานะที่จะได้พรโดยไม่ประกอบกรรมที่ดีหรือทำ
กรรมที่ชั่ว

ฉะนั้น คำสอนในพระพุทธศาสนา จึงเน้นที่
เหตุเป็นข้อสำคัญ ดังเช่นมงคลสูตรแสดงมงคล ส่วน
เหตุคือเป็นข้อปฏิบัติ หรือเป็นกรรมที่ดีทั้งนั้น เช่นว่า
“การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต การบูชาผู้ควรบูชา
นี้เป็นมงคลสูงสุด” กรรมดีที่เป็นมงคลดังนี้เป็นตัวพร
โดยตรงในพระพุทธศาสนา เมื่อปฏิบัติในเหตุดีแล้ว
ผลดีก็เกิดขึ้นจากเหตุดีโดยไม่ต้องปรารภณา หากไม่
ประกอบในเหตุดี จะปรารภณาผลที่ดีสักเท่าไรหรือถึง

เอง ท่านมีสติคุ้มครองตนได้แล้ว เป็นผู้เห็นภัยใน

จะมีใครเสกเป่าให้สักเท่าไรก็ไม่สำเร็จ

ในวาระขึ้นปีใหม่นี้ หากระลึกถึงคติแห่งพรหรือมงคลทางพระพุทธศาสนาดังกล่าว และหันมาขอพรอย่างนี้กันให้มากขึ้น สถานการณ์ต่างๆ ก็จะได้ดีขึ้นแน่นอน พรอย่างนี้ไม่ต้องไปขอจากใคร แต่ขอจากตนเอง คือขอให้ตนเองเว้นความประพฤติต่างๆ ที่ชั่วร้าย ขอให้ตนเองสร้างคุณความดี ขอให้ตนเองระงับใจจากความโลภโกรธหลง พรดังนี้ตนเองเท่านั้นที่จะให้ได้ ใครอื่นจะขอหรือแนะนำตักเตือนสักเท่าไร ถ้าตนเองไม่ทำแล้วก็ไม่สำเร็จประโยชน์ ทางโลกหรือทางอาณาจักร จึงต้องใช้อาชญาปราชัยหรือปราบกัน ถ้าเตือนตนเองได้อยู่ ก็ไม่ต้องมีใครมาช่วยปราบ พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า “จงเตือนตนด้วยตนเอง จงพิจารณาตนด้วยตนเอง ท่านมีสติคุ้มครองตนได้แล้ว

เป็นผู้เห็นภัยในโทษ แม้เล็กน้อย จักอยู่เป็นสุข” นี้
คือวิธีขอพรตนเองของพระพุทธเจ้าผู้เลิศล้ำ ขอให้พร
นี้ จงสำเร็จแก่ทุกๆ ท่าน.

.....

โชคลาภอันประเสริฐ

พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้มีโชค ดังที่มีคำถวายพระนามว่า “ภควา” ที่เราเรียกกันว่า “พระผู้มีพระภาคเจ้า” คนจึงมักขอโชคลาภจากพระองค์ ก็เช่นไปขอจากพระพุทธปฏิมา ที่นับถือว่าศักดิ์สิทธิ์หรือขอจากสาวกของพระองค์

คนเคยไปแหลम्मะลาญแล้วว่า คำวันหนึ่งได้ไปที่วัดแห่งหนึ่ง มีพระพุทธปฏิมาอยู่มาก ได้เห็นคนไปส่องไฟตามพระพุทธรูปกันหลายคน ถ้ามเจ้าอาวาสวัดนั้นท่านตอบว่า เขาพากันไปส่องหารอยที่จะเป็นลายเลขบอกลาภกันอย่างนี้เสมอ เขาไม่ประสงค์ธรรมคำสั่งสอน คิดดูแล้วก็น่าสลดใจ ถ้าความเข้าใจในศาสนาเป็นเช่นนั้นโดยมาก ก็จะทำให้ความนับถือปฏิบัติแปรรูปไป อย่างชาวเป็นดำ เพราะโชคในพระพุทธศาสนานั้นก็คือธรรมนั่นเอง

ธรรมเป็นรัตนะที่เลิศล้ำ พระพุทธศาสนาเป็นบ่อ เป็น ไหลคละลาภอันประเสริฐ

พระพุทธเจ้าทรงมีโชค ก็คือทรงมีธรรมในพระองค์บริบูรณ์บริสุทธ์ นับตั้งแต่ได้ทรงบำเพ็ญความดีนานัปการอันเรียกว่า พระบารมีมาแล้วเต็มเปี่ยมได้ทรงประสบธรรมที่เป็นบรมสัจจะ (จริงอย่างยิ่ง) ทรงสิ้นกิเลสทั้งหมด บรรลุถึงความบริสุทธ์อย่างยิ่ง เรียกว่าได้ทรงประสบอุดมโชคแล้ว ได้ทรงแจกโชคคือธรรมนี้แก่โลก แต่คนโดยมากมิได้เห็นธรรมว่าเป็นโชคลาภมิได้ชอบใจธรรม หากไปชอบใจวัตถุต่างๆ เช่นที่เรียกว่าวัตถุกำ (สิ่งที่น่าใคร่พอใจ)

ทั้งนี้ ท่านว่าเพราะจิตใจของคนเราเลี้ยงสัตว์ต่างๆ ไว้ถึง ๖ ชนิด คือ ฐู จระเข้ นก ไก่ สุนัขจิ้งจอก วานร เหล่านี้วิ่งพล่านไปหาที่อาศัยของมัน เทียบได้กับความวุ่นวายของคนทางอายตนะทั้ง ๖ ดังนี้ ฐูวิ่งไปหาจอมปลวก เทียบกับตาสอดสายหารูป

รัตนะมหาศาล การได้พบธรรมของพระพุทธเจ้า

จระเข้วิ่งไปหาน้ำ เทียบกับหูดอดส่ายหาเสียง นกบินโฉบไปสู่อากาศ เทียบกับจมูกสูดหากลิ่น ไก่บินไปเข้าบ้าน เทียบกับลิ้นเลือกहारส สุนัขจิ้งจอกวิ่งไปป่าช้า เทียบกับการกระเสือกกระสนหาใญ่ฐัพพะ (สิ่งที่สัมผัสต้อง) วานรวิ่งขึ้นต้นไม้ เทียบกับใจซัดส่ายหาเรื่องคิดต่าง ๆ จิตใจของคนจึงเป็นสวนสัตว์ที่ใหญ่โต ต้องเฝ้าแต่หาที่อยู่อาศัย หาอาหารมาเลี้ยงสัตว์เหล่านี้ไม่เว้นว่าง และสิ่งที่ต้องการที่สุดก็คืออาหารสัตว์ทั้งปวงนั่นเอง

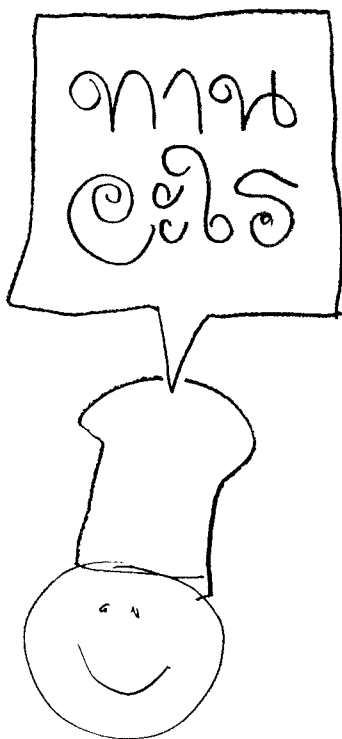
สิ่งที่เข้าใจว่าโชคลาภ หรือแม้จะเรียกกลม ยศ สรรเสริญ สุขอะไรก็เป็นแค่อาหารสัตว์เท่านั้น จึงไม่เห็นค่าแห่งธรรมะที่แท้จริง คือธรรมในพระพุทธศาสนา ดังที่มีแสดงว่า ในพระธรรมวินัยนี้มีรัตนะมากมาย เช่น รัตนะคือสติปัฏฐานสี่ รัตนะคือโพชฌงค์เจ็ด รัตนะคือ

มรรคมืดองค์แปด เป็นต้น แต่จะทำอย่างไรได้ เหมือน
วานรได้แก้ว ไปได้พลอย ไฉนจะเห็นค่าของแก้วของ
พลอย เช่นไปก็ต้องว่าสู้ข้าวเปลือกเม็ดหนึ่งไม่ได้

สัตว์ในใจคนเหล่านี้เป็นอุปมาธรรม หมายถึง
กิเลสในใจนี้เอง เมื่อจิตใจยังหนาอยู่ด้วยความโลภ
โกรธ หลง ก็ย่อมจะวุ่นวายหาอาหาร กับทั้งที่อยู่อาศัย
ให้แก่กิเลสเหล่านี้ โชคลาภก็คือการได้อาหารกิเลสมา
ปรนปรีอกิเลสให้มาก ๆ นั้นเอง

ส่วนผู้ที่ได้ระดับคำสอนของพระพุทธเจ้า และ
ปฏิบัติขัดเกลาจิตใจตนเองอยู่ ย่อมจะกลับเห็นว่าธรรม
เป็นรัตนชาติเลิศล้ำ พระพุทธศาสนาเป็นบ่อรัตนมหา
ศาล การได้พบธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นโชคลาภอัน
ประเสริฐ และถ้ายังเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ไว้เต็มใจก็ยาก
ที่จะแลเห็น แม้จะอยู่ใกล้ที่สุด.

.....

๓

ทาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่ประเทศชาติศาสนา และอาณาประชาราษฎร์ ยิ่งขึ้นโดยลำดับมา ดังที่ยิ่งปรากฏแก่บุคคลทั่วไป เพราะได้ทรงดำรงพระองค์อยู่ในหลักทศพิธราชธรรมตามพระพุทโธวาทอย่างมั่นคงไม่เปลี่ยนแปลง ฉะนั้น จะได้กล่าวถึงทศพิธราชธรรม (ธรรมของพระราชา ๑๐ อย่าง) ข้อที่หนึ่งคือ ทาน

ก่อนอื่นพึงทราบว่าเรื่องทานมิใช่เป็นเรื่องของพระราชาเท่านั้น พระพุทธเจ้าได้สอนเรื่องทานนี้แก่คนทุก ๆ คน ผู้ที่มีทรัพย์สิ่งของจะพึงบริจาคให้แก่ผู้ที่ควรบริจาคให้

องค์สมบัติของทานนั้นตรัสไว้ว่ามี ๓ อย่างคือ เจตนาสมบัติ ถึงพร้อมด้วยเจตนาหมายความว่า มีเจตนาดีในกาลทั้ง ๓ คือ ก่อนให้ กำลังให้ และให้

ถ้าไม่มีเจตนาจะให้เกิดขึ้น การให้ก็เกิดขึ้นไม่
ให้ในทางเป็นสินบนเป็นต้น ก็ไม่เรียกว่าเป็น

แล้ว วัตถุประสงค์ ถึงพร้อมด้วยวัตถุ คือมีวัตถุที่สมควร
จะให้ อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ ปฏิภาหกรรมถึง
พร้อมด้วยผู้รับ คือมีผู้รับที่สมควร

เจตนาสมบัติข้อแรก ถ้าคิดดูสักหน่อยก็จะเห็น
ว่ามีความสำคัญเป็นประการแรก เพราะถ้าไม่มีเจตนา
จะมีให้เกิดขึ้น การให้ก็เกิดขึ้นไม่ได้ หรือมีเจตนาจะ
ให้เหมือนกัน แต่มิใช่ให้ในทางเป็นบุญ ให้ในทางเป็น
สินบนเป็นต้นก็ไม่เรียกว่า เป็นเจตนาสมบัติ เมื่อมี
เจตนาที่จะสละบริจาค เพื่อสงเคราะห์อนุเคราะห์บูชา
แก่ผู้ที่มีความสมควรเช่นนั้นจึงจะเป็นเจตนาสมบัติ

วัตถุประสงค์ก็มีความสำคัญ เพราะจะต้องมีวัตถุ
อันสมควร หมายถึง วัตถุที่เป็นของตน อันเกิดจาก
การแสวงหาได้มาในทางที่ชอบ ทั้งเป็นสิ่งที่จะเป็น
ประโยชน์แก่ผู้รับ เช่น ถ้าผู้รับขาดแคลนอาหาร ก็ให้

ได้ หรือมีเจตนาจะให้ แต่มิใช่ให้ในทางเป็นบุญ
เจตนาสมบัติ

อาหาร ผู้รับขาดแคลนยา ก็ให้ยาเป็นต้น สมบัติข้อ
นี้จึงได้แก่ผู้ที่มีทรัพย์สิ่งของ ถ้าไร้ทรัพย์ ก็ไม่อาจจะ
ทำทานได้

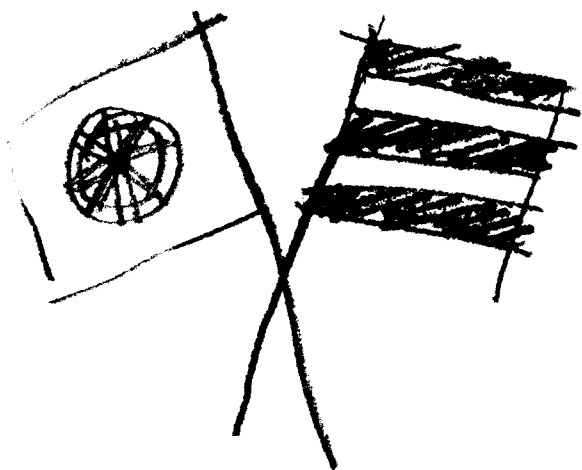
ฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนให้แสวงหาทรัพย์
ก่อน ดังที่มีในหลักธรรมว่าด้วยประโยชน์ปัจจุบัน และ
เมื่อแสวงหาได้ทรัพย์มาแล้ว ยังทรงสอนให้แบ่งทรัพย์
ออกเป็นส่วนๆ เช่นได้ตรัสสอนไว้ในพระสูตรหนึ่งว่า
“พึงแบ่งโภคะออกเป็น ๔ ส่วน คือบริโภคใช้สอย
ส่วนหนึ่ง ประกอบการงานสองส่วน เก็บไว้ส่วนหนึ่ง
สำหรับคราวอันตราย” ส่วนปฏิกิริยาหกสมบัติข้อทำยาก็
มีความสำคัญ เพราะจะต้องได้ผู้ที่สมควรจะรับ มิใช่
ว่าจะควรให้โดยไม่เลือก

ได้มีสุภษิตากล่าวว่า “ทานที่เลือกให้ พระสุคต
ทรงสรรเสริญ” ทานที่ประกอบด้วยองค์สมบัติทั้งสาม

นี่ เป็นทานที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทาน
พระบรมราชานุเคราะห์อาณาประชาราษฎร์ในทาง
ต่างๆ โดยอเนกประการ ขออำนาจทานาภิหิตธรรม
จงอภิบาลให้ทรงพระเจริญยิ่งเทอญ.

.....

พุทธศาสนา รักษาประเทศชาติ

พระพุทธเจ้า ตรัสไว้ในพระธรรมบทข้อหนึ่ง แปลความว่า “ความไม่ประมาทเป็นทางไม่ตาย ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย ผู้ไม่ประมาทย่อมไม่ตาย ผู้ประมาทเหมือนผู้ตาย” ดังนี้ และยังได้ตรัสต่อไปว่า “ผู้ฉลาดรู้ข้อนี้ โดยความต่างกัน ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ยินดีในทางดำเนินของพระอริยะทั้งหลาย ผู้ฉลาดเหล่านั้นเฟื่องพินิจอยู่เนืองๆ ก้าวหน้าไป โดยมั่นคงเป็นนิตย์ เป็นผู้ทรงปัญญา ย่อมถูกต้อง นิพพานที่เกษมจากเครื่องประกอบไว้ อันยอดเยี่ยม” พระธรรมบทนี้เป็นข้อเตือนใจอย่างดี สมควรที่จะรับมาคิด ให้เกิดสติที่จะปลุกใจ ให้ตื่นขึ้นแล้วเฟื่องพินิจดูเหตุการณ์ทั้งหลายให้ดี

พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าผู้เลิศล้ำ ซึ่งเราทั้งหลายนับถือบูชา บัดนี้ได้ตั้งมั่นอยู่อย่างสงบมั่นคง

อธิปไตยของชาติ ความรวมกันอยู่ได้ ของชาติที่มีความ
ความเป็นอันหนึ่ง เป็นเหตุให้เกิดเสรีภาพ

เหมือนอย่างบ้านเรา เมืองของเรา ประเทศชาติ พระ
มหากษัตริย์ของเรา ดูก็น่าจะวางใจได้ ทำเป็นเล่นไป
บ้างก็ได้ รวนกันไปบ้างก็ได้ พักนอนกันเสียตามสบาย
ก่อนก็ได้ ถ้าเป็นดังนี้ ก็น่าจะเป็นความประมาท ซึ่ง
เป็นทางแห่งความตาย เพราะเมื่อพินิจดูเหตุการณ์ ทั้ง
หลายให้พันตัวออกไปสักหน่อยแล้ว ก็ จะเห็นความ
สับสนอลหม่านเกิดขึ้นอยู่โดยรอบ ประเทศถิ่นที่เคย
นับถือพระพุทธศาสนา ได้เปลี่ยนแปลงไปในทางต่าง ๆ
เหลืออยู่แต่ในประเทศไทยเราที่ตั้งอยู่อย่างสงบเป็น
สุขสบาย ดูก็เป็นที่น่าพิศวง ทั้งก็น่าเป็นที่เพ่งเล็ง
หมายปองของใคร ๆ เมื่อมองดูเหตุการณ์อย่างนี้แล้ว
ก็จะรู้สึกขึ้นได้ทันทีว่า ถึงเวลาที่จะต้องไม่ประมาท
ทำสติที่จะพินิจให้รอบคอบ เพื่อที่จะรักษาสมบัติทั้ง
ปวงของตนไว้ การที่จะรักษาไว้ได้นั้น จะต้องมีความ

อธิปไตยนี้ ก็คือ ความสามัคคีอันเป็นเอกภาพ

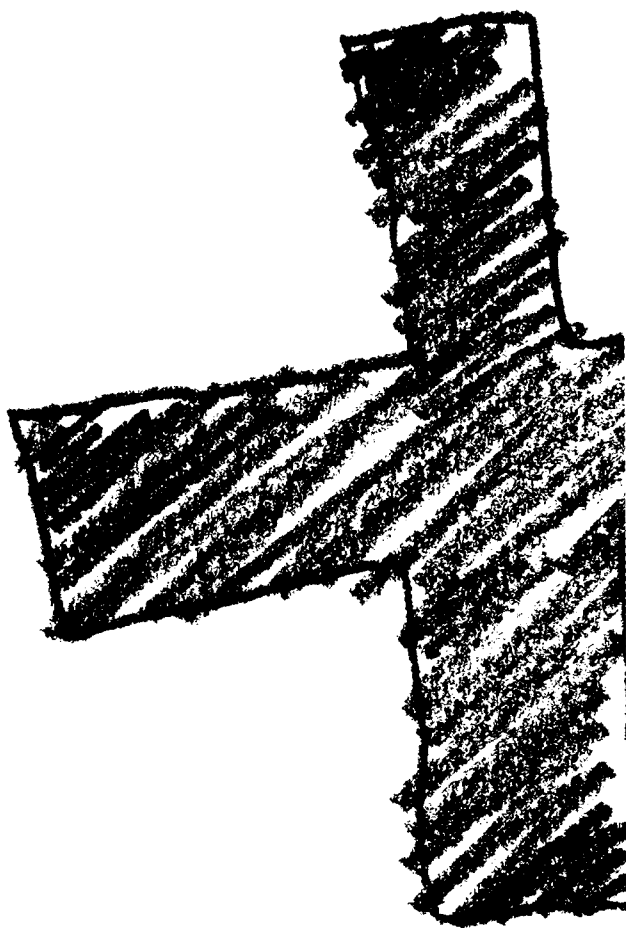
เป็นไทแก่ตน ไม่เป็นทาสใคร คือ ความเป็นใหญ่ของ
ส่วนรวมดังที่เรียกว่า อธิปไตยของชาติ ความรวมกัน
อยู่ได้ ของชาติที่มีอธิปไตยนี้ ก็คือ ความสามัคคี
อันเป็นเอกภาพ ความเป็นอันหนึ่ง เป็นเหตุให้เกิด
เสรีภาพ ความมีเสรีภาพของส่วนรวม สมภาพ ความ
เสมอภาคกัน ในส่วนที่รวมกันอยู่

ฉะนั้น ความสามัคคีจึงเป็นหัวใจของชาติที่มี
อธิปไตยทั้งหลาย และชาติที่นับถือพระพุทธศาสนา
เช่นชาติไทยเรานี้ ย่อมมีพระรัตนตรัย เป็นที่รวม
ศรัทธาสัมคคี ทางปฏิบัติด้วยความไม่ประมาทของ
แต่ละบุคคล ก็คือศึกษาปฏิบัติพระธรรมตามภูมิชั้น
ทำศรัทธาให้ตั้งมั่นในพระรัตนตรัยด้วยตนเอง และ
ช่วยแนะนำให้คนอื่นเกิดศรัทธาที่ตั้งมั่นด้วย ช่วย
ตนเองให้เชื่อให้ยึดถือในทางที่ถูกต้อง และช่วยคนอื่น

ให้เป็นดังนี้ด้วย เป็นการช่วยที่ดียิ่ง

ทุก ๆ คนสามารถช่วยตนเองได้หนึ่งคนเสมอ ส่วนการช่วยคนอื่นนั้น จะช่วยเท่าไรก็สุดแต่โอกาส แต่ก็อาจช่วยได้ ไม่น้อยก็มาก เพราะทุก ๆ คนย่อมมี โอกาส เช่น พ่อแม่ย่อมมีโอกาสที่จะอบรมลูก ครูย่อม มีโอกาสที่จะอบรมศิษย์ แต่ถ้าต่างเกี่ยงกันเสีย ก็ ทำให้โอกาสเสียไป ก็ตกอยู่ในความประมาท ถ้าไม่ ปล່อยให้โอกาสเสียไปแล้วทุก ๆ คนจะช่วยตนและ คนอื่นได้อีกมาก เฟ่งพินิจอยู่เนือง ๆ ก้าวหน้าไปด้วย ความไม่ประมาท.

.....

แนวทางการสร้างสันติ

วันที่ ๘ พฤษภาคม ของทุกปี เป็นวันกาชาดโลก ซึ่งสันนิบาตสมภากาชาด ได้ชักชวนสมภากาชาดของทุกประเทศให้ ทำการฉลองด้วยวิธีที่จะให้คนทั้งปวงได้ ยิน ได้เห็น ได้ทราบกิตติคุณของกาชาด และช่วยกันอุดหนุน วันฉลองนี้กำหนด ถือเอาวันเกิดของผู้เป็นต้นคิดเสนอให้ตั้งกาชาดขึ้นเมื่อ ร้อยปีเศษมาแล้ว

ท่านผู้นี้เป็นชาวสวิสส์ชื่อ อังรีดูนังต์ ได้ไปเห็น การรบใหญ่ที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งในประเทศอิตาลี ได้เห็น คนล้มตายบาดเจ็บถูกทอดทิ้งให้ทนทุกข์ทรมาน ไม่ได้ รับการพยาบาลรักษาที่เพียงพอ จึงได้เขียนข้อเสนอ ขึ้นให้มีการประชุมระหว่างประเทศพิจารณาเรื่องนี้ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๒ เป็นเหตุให้มีการประชุมระหว่างประเทศ

กาชาด เป็นสภากาชาดสากลที่เป็นมิตรไม่เป็นศัตรูแก่

ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๖ ตกลงตั้งองค์การกลาง
สำหรับพยาบาลคนที่ต้องบาดเจ็บในการสงคราม เป็น
การเริ่มสภากาชาดขึ้น ต่อมากิจการกาชาดได้ขยายออก
ไป ทำการบรรเทาทุกข์อันเกิดจากโรคภัยและภัยต่างๆ
และได้มีสภากาชาดขึ้นในประเทศต่างๆ มากขึ้นจนมี
เกือบทุกประเทศในโลก จึงได้มีกรรมการกาชาดระหว่าง
ประเทศ และต่อมาได้ขยายกิจการออกไปทำการกันเพิ่ม
ขึ้นอีก คือ แนะนำการสุขาภิบาลอนามัย ซึ่งเป็นการ
ป้องกันโรคที่อาจป้องกันได้ เพราะแต่เดิมกิจการทั้ง
ปวงเป็นไปในทางแก้ จึงได้มีสันนิบาตกาชาดขึ้น และ
เพื่อให้มีการประสานกันระหว่างกรรมการกาชาดระหว่าง
ประเทศกับสันนิบาตสภากาชาด จึงได้มีสากลกาชาดขึ้น

เป็นอันว่า กิจการของกาชาดได้ขยายออกไป
อย่างกว้างขวาง โดยทำหน้าที่แก้คือ บรรเทาทุกข์อัน

บุคคล ทุกชาติ ทุกศาสนา ทุกฝ่าย

เกี่ยวแก่การพยาบาลและอันเกี่ยวแก่การสุขาภิบาล
อนามัย และเพื่อการนี้ ก็มีกองวิทยาศาสตร์ทำยา
แก้พิษงูเป็นต้น มีอนุสภากาชาด ฝึกเด็กให้มีจิตใจสูง
มีอาสาสมัครกาชาด และได้ปฏิบัติกิจการบรรเทาทุกข์
บำรุงสุขทั้งในเวลาสงคราม ทั้งในเวลาสงบ ในเวลา
สงคราม สภากาชาดก็ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวแก่ทหาร
และประชาชนของทุกฝ่าย ในเวลาสงบก็ปฏิบัติหน้าที่
แก่ทุกประเทศ เพราะกาชาดเป็นสภากาชาดที่เป็นมิตร
ไม่เป็นศัตรูแก่บุคคลทุกชาติทุกศาสนาทุกฝ่าย ดังที่ได้
มีข้อคิดของกาชาดว่า “No Frontier to Red Cross
ไม่มีพรมแดนแก่กาชาด” คำว่ากาชาด ย่อมาจากคำ
ว่า “กาบยาทชาด” แปลว่า ตีนกาแดง ใช้เป็นเครื่องหมาย
ของสภากาชาดนี้ คือ มีเครื่องหมายตีนกาแดง
บนพื้นขาว สภากาชาดเกือบทั่วโลกรับรองใช้เครื่องหมาย

หมายนี้ ซึ่งใช้กลับสีกันกับธงชาติของสวิสส์ คือ ธงชาติสวิสส์ ใช้เครื่องหมายกาชาบบนพื้นสีแดง ทั้งนี้เพื่อเป็นเกียรติว่าชาวสวิสส์ได้เป็นผู้คิดเสนอเรื่องนี้ขึ้น

ในประเทศไทยเราปัจจุบัน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงดำรงตำแหน่งองค์สภานายิกา สภากาชาดไทย ได้ทรงดำเนินกิจการสภากาชาดอย่างแข็งแกร่งทั้งในด้านสร้างเสริมกำลังของสภากาชาด ทั้งในด้านบรรเทาทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน สภากาชาดนี้เป็นตัวอย่างแห่งหมู่ชนผู้ปฏิบัติตามพระโอวาทของพระพุทธเจ้าผู้เลิศล้ำว่า “สนุติมคฺคเมว พุรุหย จง พุนทางแห่งสันติ.”

.....

การแผ่เมตตา

พระพุทธศาสนาสอนให้แผ่เมตตาจิต ปรรณนาให้ผู้อื่นมีความสุข ปราศจากทุกข์ดังที่ทราบกันอยู่ ได้ยินว่า บางคนได้คิดแผ่เมตตา แต่กลับเกิดความโกรธ เพราะเมื่อคิดไปถึงคนนั้นคนนี้ ก็ไปพบกิเลสและความชั่วของเขาเข้า เช่น ไปพบว่าเขามีโลกโมโหสันถวนอย่างนั้นอย่างนี้ ไปทำไม่ดีอย่างนั้นอย่างนี้ ก็เกิดความโกรธ ความเกลียดชัง และเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์ที่จะไปคิดเมตตาต่อกิเลสและความชั่วของเขา

ครั้นคิดแผ่เมตตาแก่เขาตามที่ได้รับแนะนำ ก็ได้เมตตาตนไปในทางเห็นแก่ตน จึงได้ไปแจ้งแก่ผู้ที่ให้คำแนะนำถึงเรื่องการแผ่เมตตาได้ผลเป็นความโกรธ และความเห็นแก่ตนขึ้นนี้ ผู้ที่ให้คำแนะนำได้ชี้แจงว่า ใช้วิธีคิดไม่ถูกทางของเมตตา แต่ไปถูกทางของความโกรธ และเห็นแก่ตนเข้า

ทุกๆ ชีวิตเมื่อเกิดมาแล้ว ก็ต้องแก่ เจ็บ ตาย
หนึ่ง แล้วยังลู่อำนาจกิเลสและประกอบกรรม

วิธีคิดในทางของเมตตานี้ให้คิดว่าทุกๆ ชีวิต
เมื่อเกิดมาแล้ว ก็ต้องแก่ เจ็บ ตาย ต้องประสบ
ความทุกข์ต่างๆ น่าสงสารอยู่ส่วนหนึ่งแล้ว ยังลู่
อำนาจกิเลสและประกอบกรรมที่ผิด ก็ยิ่งน่าสงสาร
มากขึ้นไปอีก ทุกๆ คนต้องการสุข ใฉนจึงเ่งเวลาไป
เดินในทางแห่งทุกข์ เพราะกิเลสและความผิด ดังนั้น
คิดให้เห็นในฐานะที่เป็นเพื่อนทุกข์ด้วยกัน หรือกล่าว
สามัญว่าเป็นเพื่อนสุขทุกข์อยู่ในโลกด้วยกัน หรือ
เป็นผู้ที่พึงสงสาร คิดแผ่เมตตาจิตไปโดยเจาะจงหรือ
โดยทั่วไปไม่เจาะจงปรารถนาให้อยู่เป็นสุขปราศจากทุกข์
รักษาตนให้สวัสดิจากกิเลสและความชั่ว ให้เป็นอิสระ
เสรีจากความชั่วและความปรารถนาผิดต่างๆ

ส่วนที่เมตตาแก่ตนนั้น ก็คิดให้ตนมีสุข ปราศจาก
ทุกข์ รักษาตนให้สวัสดิดังนั้นเช่นเดียวกัน

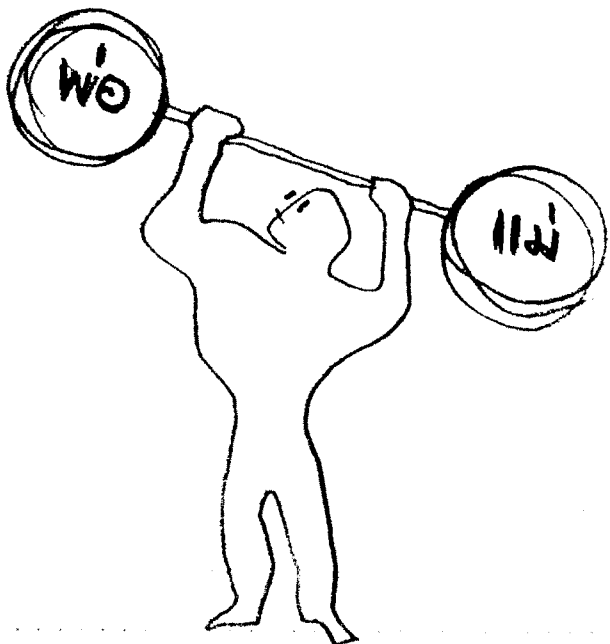
ต้องประสบความสำเร็จทุกขั้ต่าง ๆ นำสงสารอยู่ส่วน
ที่ผิด ก็ยังนำสงสารมากขึ้นไปอีก

ทั้งนี้ เพราะเมตตาตรงกันข้ามกับความโกรธ
เจริญเมตตาก็เพื่อดับโกรธ เท่ากับเป็นน้ำประพรม
จิตใจตนเองให้เย็นสบาย ก็เท่ากับเป็นเมตตาตนเอง
เหมือนกัน ผู้ที่ได้รับคำแนะนำ จึงไปคิดแผ่เมตตาใหม่
แล้วกลับมาบอกผู้ให้คำแนะนำว่า ได้ผลเป็นเมตตาดีขึ้น
ไม่เกิดโทษเหมือนดังครั้งก่อน

น่าพิจารณาว่าภาวะทางใจที่เกิดขึ้นทุก ๆ อย่าง
เกี่ยวแก่วิถีคิดหรือทางที่คิดเป็นสำคัญ คือสุดแต่จะใช้
ความคิดไปในทางไหน หรือดังคำที่พูดกันว่า สุดแต่จะ
มองในแง่ไหน ในแง่ดีหรือแง่ร้าย พฤติการณ์ต่าง ๆ ที่
เกิดขึ้นแก่ตนเองและผู้อื่น ย่อมมองไปได้หลากหลายแง่

ทางพระพุทธศาสนากล่าวได้ว่า สอนให้มองใน
แง่ของความจริงไว้ก่อนว่า ความเป็นจริงเป็นอย่างไร
ผิดถูกชั่วดี มีโทษมีคุณอย่างไรตามที่เป็นจริง เมื่อพบ

ความจริงแล้วก็ถึงวาระที่ว่า จะใช้ความคิดอย่างไรจึงจะเป็นประโยชน์ขึ้นมา สมมติว่ามองไปพบว่า ผิดไปจริงก็ต้องคิดในทางให้ผิดเป็นประโยชน์ขึ้น ดังที่โบราณก็ได้คิดกันแล้วว่า “ผิดเป็นครู” ความผิดหรือคนผิดได้เป็นครูแล้วจริงๆ เช่นเดียวกับความถูกหรือคนถูก มองให้ดี ใช้ความคิดให้ถูกทางแล้ว เรื่องตึงเครียดจะกลายเป็นเรื่องขำ เรื่องชวนโกรธจะกลายเป็นเรื่องชวนเมตตา สงสาร.

๗

พระพรหมในบ้าน

ความกตัญญู คือความรู้อุปการะที่บุคคลอื่น
ได้ทำ หรือความรู้คุณของผู้มีคุณ ความกตเวทิตีคือความ
ประกาศอุปการะที่บุคคลอื่นได้ทำ หรือความทำตอบ
แทนคุณของผู้มีคุณ ความกตัญญูและความกตเวทิตี
ทั้งสองนี้เป็นธรรมคู่กัน บางทีก็พูดว่า ความกตัญญู
คำเดียว แต่ในทางปฏิบัติก็หมายถึง ความกตเวทิตีด้วย
เพราะความทำตอบแทนเป็นความกตเวทิตี ซึ่งเป็นเครื่อง
บอกถึงผู้ทำว่า เป็นคนมีความกตัญญู ถ้าไม่มีความ
ทำตอบแทน ก็ไม่มีใครรู้ว่ามีกตัญญู ทั้งก็เป็นทีที่กล่าว
ว่าไม่มีกตัญญูเสียอีก

ในที่นี้ จึงจะยกขึ้นพูดเพียงคำเดียวคือ ความ
กตัญญู พระพุทธเจ้าได้สอนให้คนมีความกตัญญู ดังที่
ตรัสไว้ในมงคลสูตรข้อหนึ่งว่า ความกตัญญูเป็นมงคล
อันสูงสุด ถ้าจะมีปัญหาว่า ฟังมีความกตัญญูต่อใครก็

บิดาเป็นบุพการีของบุตรธิดา ครูอาจารย์ เป็น
พสกนิกร พระพุทธเจ้าเป็นบุพการีของโลก

ตอบได้ว่า ต่อผู้ที่ได้ให้อุปการะ ผู้ใดที่ได้ให้อุปการะ
หรือได้ช่วยอย่างใดอย่างหนึ่ง จะเป็นผู้ใหญ่กว่าหรือ
เด็กกว่าก็ตาม พึงมีความกตัญญูต่อผู้นั้น

เมื่อพูดว่าผู้ทำอุปการะให้หรือผู้มีคุณ ก็มักเข้าใจถึงผู้ใหญ่ทั้งหลายมีมารดาบิดาเป็นต้น ซึ่งเป็นความเข้าใจในทางจำกัดบุคคล แต่ความจริงคำนี้หมายถึงคุณสมบัติ ชั้นนี้สุดแต่จะมีอยู่ในใคร บางทีเป็นคนต่ำต้อยที่สุด จนที่สุด แต่ได้ช่วย ก็ชื่อว่าผู้ทำอุปการะหรือผู้มีคุณ เพราะแม้จะต่ำต้อยในภายนอก แต่มีจิตใจสูงผู้มีคุณดังนี้เรียกว่า บุพการี คือผู้ทำอุปการะก่อน

บุพการีที่เป็นบุคคลสำคัญนั้น ได้แก่มารดาบิดา เป็นบุพการีของบุตรธิดา ครูอาจารย์เป็นบุพการีของศิษย์ พระมหากษัตริย์เป็นบุพการีของพสกนิกร

บุพการีของศิษย์ พระมหากษัตริย์เป็นบุพการีของ

พระพุทธเจ้าเป็นบุพการีของโลก จะกล่าวเฉพาะมารดา
บิดาก่อน

ผู้ที่ไม่คุ้นในศาสนา คงเห็นแปลกในการเรียก
บุคคลคู่นี้สลับกันจากที่เคยเรียกมาในทางอื่น คือ เคย
เรียกว่าบิดามารดา แต่กลับมาพบว่ามารดาบิดา จึง
ควรทราบอธิบายก่อนว่า คำนี้มีคำแปลและความ
หมายในทางเลี้ยงดูบำรุงรักษาทะนุถนอม ในกิจเหล่านี้
นี้มารดาย่อมออกหน้ากว่าบิดาคือ ไกล่ชิดสนิทสนม
มากกว่า

พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ด้วยว่า “มารดาเป็นมิตร
ในเรือนของตน” จึงได้เรียกมารดาก่อนบิดา แต่ก็
ต้องคู่กันไป ส่วนอีกคำหนึ่งว่า “ชนกชนนี” เรียกชนก
(ชายผู้ให้กำเนิด) ก่อนชนนี (หญิงผู้ให้กำเนิด) เพราะ
ในฐานะเป็นผู้ให้กำเนิด ชายย่อมเป็นสำคัญกว่า แต่

ก็ต้องคู่กันไปเช่นเดียวกัน เป็นอันว่าท่านทั้งสองมีความสำคัญด้วยกัน จะเรียกใครก่อนก็สุดแต่ความหมายของคำที่เรียกเท่านั้น แม้จะมียิ่งหรือหย่อนกว่ากันในลักษณะของบางอย่าง แต่เมื่อรวมเข้าแล้วก็เสมอกันเท่ากันโดยฐานเป็นพระพรหมของบุตรธิดาเท่ากัน เป็นต้น ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “คำว่าพรหม บุพพเทพ บุพพาจารย์ อาหุไนย (ผู้ควรมาบูชา) เป็นชื่อของมารดาบิดา เพราะเหตุว่า มารดาบิดาเป็นผู้มีอุปการะมาก เป็นผู้บำรุงเลี้ยง แสดงโลกนี้แต่บุตรทั้งหลาย”

พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา มารดาบิดา เป็นผู้ให้กำเนิดและถนอมเลี้ยงบุตรธิดาด้วยจิตใจเปี่ยมด้วยเมตตากรุณา เป็นต้น จึงเป็นผู้มีพระคุณเป็นล้นพ้น.

ความรักของแม่

เล่ากันมาว่า มีเด็กคนหนึ่งจะไปเที่ยวป่า มารดาห้ามก็ไม่ฟัง ซึ้นจะไป มารดาไม่อาจจะห้ามไว้ได้ จึงดำตามหลังไปว่า ให้กระบิดดูไล่เจ้า เมื่อเด็กนั้นเข้าป่าก็พบกระบิดดูเข้าจริง ๆ เด็กได้ตั้งใจทำสัจจะว่า “มารดาของข้าพเจ้ากล่าวข้อใดด้วยปาก ข้อนั้นจงอย่ามี มารดาของข้าพเจ้าคิดข้อใดด้วยใจ ข้อนั้นจงมีเถิด” กระบิดนั้นได้ยืนนิ่งเหมือนถูกผูกไว้ในที่นั่นเอง

เรื่องนี้แสดงจิตใจของมารดาหรือของมารดาบิดา ว่า ได้มีเมตตาหรือความรักใคร่ในบุตรธิดาอยู่อย่างลึกซึ้ง แม้บุตรธิดาจะขัดใจท่านถึงกับทำให้ท่านดำงว่า ด้วยถ้อยคำที่ฟังดูร้ายนากลัว แต่ท่านก็มีได้มุ่งให้บุตรธิดาต้องได้รับเหตุร้ายอย่างถ้อยคำนั้นเลย ความรักอันเป็นเมตตาที่ท่านมีต่อบุตรธิดากว้างใหญ่ลึกซึ้งสุดที่จะหาได้ในผู้อื่น ท่านเป็นผู้แสดงโลกนี้ เป็นผู้ให้

ขณะที่ออกไปพินมารดาบิดา จะได้พบความ
ความมั่งร้าย เป็นต้น จากคนอื่นมากหรือน้อย

ชีวิตเลือดเนื้อและอุปการะอย่างยิ่งแก่บุตรธิดา ส่วน
บุตรธิดาซึ่งเป็นผู้รับการให้ของท่าน ตั้งแต่ถือกำเนิด
เกิดมาก็อาจจะเคยตัวเลยไม่ได้คิด รู้สึกในท่านเหมือน
อย่างเป็นลูกหนี้ คอยทวงจะเอาหนี้เอานี้จากท่านอยู่
ทุกวันตลอดไป ทั้งต้องการจะเอาให้มากให้ยิ่งไปกว่า
ใครอื่น ถ้าได้น้อยก็โกรธ ได้มากก็รู้สึกคล้ายกับทวง
หนี้มาได้มากเท่านั้น ไม่ได้สำนึกในพระคุณ

ที่ยิ่งขึ้นไปกว่านั้น บุตรธิดาที่ได้รับการตามใจ
มามาก ก็มักเห็นไปว่าท่านมีหน้าที่คอยตามใจ จะเอา
อะไรก็ต้องให้ได้ดังใจ ความรู้สึกเช่นนี้ เป็นเครื่องปิด
บังไม่ให้มองเห็นความรักอันลึกซึ้งของท่าน มีหน้าซ้ำ
คนบางพวก ยังเห็นท่านเหมือนเป็นศัตรู เพราะลำเอียง
ไปในทางเกลียดหรือไม่ชอบตน

บางลัทธิยังสอนให้บุตรธิดาตั้งตนเป็นศัตรู

เฉยเมย ความรังเกียจ ความเอารัดเอาเปรียบ
เหตุเหล่านี้จักไม่ได้พบจากมารดาบิดา

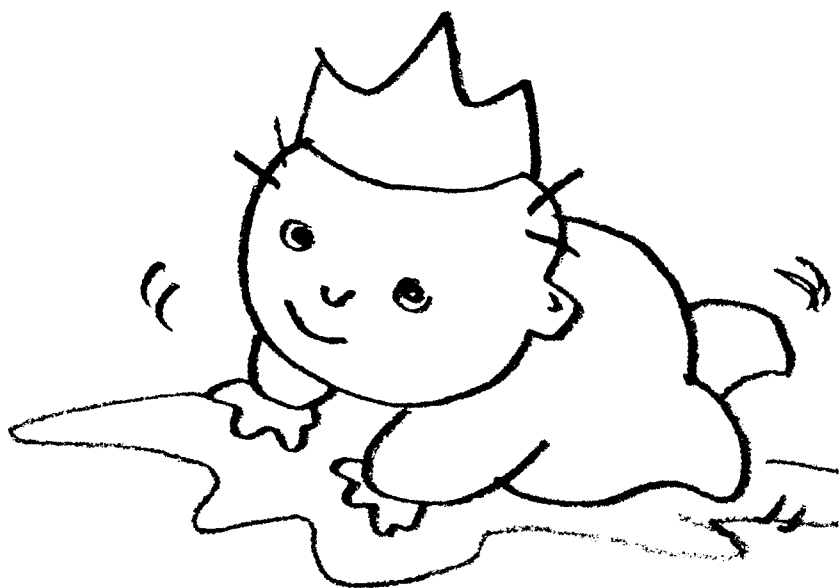
คอยจับผิดมารดาบิดาผู้ให้กำเนิดก่อเกิดตนมา บุตร
ธิดาผู้เยาว์ความคิดก็กลายเป็นศัตรูคอยสอดแนม
ความผิดของมารดาบิดาไปเสีย

การอบรมในทางที่ผิดอาจทำให้มีความเห็นผิด
เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาที่ยังไม่มีเครื่องสะกิดให้สำนึก แต่
โดยปกติสามัญ เวลาแห่งความสำนึกได้ย่อมมีอยู่แก่
ทุกๆ คน ยังสำนึกไม่ได้เมื่อเป็นเด็ก ก็อาจสำนึกได้
เมื่อเติบโตใหญ่ขึ้น มีบุตรธิดาขึ้นเองแล้ว

ทั้งคนทั้งสัตว์ดิรัจฉาน เมื่อมีลูกย่อมเกิดความ
รักในลูกตามธรรมชาติ เมื่อมีลูกขึ้นเองและเกิดความรัก
ในลูกของตนขึ้น หากระลึกถึงมารดาบิดาของตนขึ้น
สักแวบหนึ่ง จะสำนึกขึ้นได้เองว่าท่านมีความรักในตน
เหมือนที่ตนมีความรักในลูก และเหตุอื่นที่จะทำให้
สำนึกก็มีอยู่เป็นอันมาก ทุกขณะที่ออกไปพ้นมารดา

บิดาจะได้พบความเฉยเมย ความรังเกียจ ความเอารัด
เอาเปรียบ ความมุ่งร้ายเป็นต้น จากคนนี้มากหรือน้อย
เหตุเหล่านี้จักไม่ได้พบจากมารดาบิดา ความสะดุด
ใจจากเหตุต่างๆ ที่ประสบ จะทำให้เกิดสำนึกขึ้นใน
พระคุณของท่าน เมื่อได้เห็นพระคุณของท่านขึ้น
แล้ว แทนที่จะรู้สึกว่าคุณเป็นลูกหนี้ที่จะต้องให้สิ่ง
นั้นสิ่งนี้แก่ตน กลับจะรู้สึกว่าคุณซึ่งเป็นบุตรธิดาเป็น
ลูกหนี้ท่านต่างหาก

บุตรธิดาผู้มีสำนึกได้ดังนี้ จะเลิกคิดทวงหนี้
มารดาบิดา จะคิดใช้หนี้ให้แก่ท่าน คือ ตอบแทนคุณ
ท่าน ความสำนึกนี้แล คือ ความกตัญญูทศเวที.

ความหวังของพ่อแม่

พระพุทธเจ้า ได้ตรัสไว้ว่า “บุตรเป็นที่ตั้งของมนุษย์ทั้งหลาย” นึกดูสักหน่อยหนึ่งก็จะเห็นได้ว่า หมู่มนุษย์นี้จะต้องมีอนุชนเกิดสืบเนื่องกันไป จึงจะต้องอยู่ได้ แต่ที่จะเจริญขึ้นนั้น อนุชนจะต้องเป็นอภิชาตบุตร คือบุตรที่เกิดมาดียิ่งกว่าคนชั้นมารดาบิดา ถ้าเป็นอนุชาตบุตร ก็เสื่อมอดัว แต่ถ้าอวชาตบุตรคือบุตรที่เกิดมาต่ำทราม หมู่มนุษย์ก็จะเสื่อมลง ฉะนั้นมารดาบิดาทั้งหลายจึงปรารถนาจะได้บุตรที่เป็นพวกอภิชาต และพยายามอบรมบุตรเพื่อจะเป็นเช่นนั้น ความอบรมนี้เป็นข้อสำคัญ ฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสแสดงข้อที่มารดาบิดาพึงทำแก่บุตรธิดาไว้ว่า ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี ให้ศึกษา ศิลปวิทยา มารดาบิดาทั่วไปย่อมเสียสละสิ่งต่างๆ แม้มาก เพื่อให้การอบรมเช่นนี้ ทั้งนี้ก็เพราะบุตรเป็นที่

พระพุทธเจ้าจึงตรัสแสดงข้อที่ มารดาบิดาพึงทำ
ในความดี ให้ศึกษาศิลปวิทยา มารดาบิดา
อบรมเช่นนี้ ก็เพราะบุตรเป็นที่ตั้งของวงศ์ตระกูล

ตั้งของวงศ์ตระกูลซึ่งเป็นมนุษย์กลุ่มหนึ่ง ถ้าบุตรนั้น
เป็นบุตรของผู้ปกครองประเทศชาติ ก็จะต้องอำนวยการ
การอบรมให้ยิ่งขึ้น เพราะย่อมจะเป็นวัตถุ คือที่ตั้ง
ของประเทศชาติ ซึ่งเป็นที่รวมของมนุษย์กลุ่มใหญ่สืบ
ต่อไป ที่ตั้งของส่วนย่อยนั้นย่อมสำคัญน้อยกว่าที่ตั้ง
ของส่วนรวมซึ่งเป็นส่วนใหญ่

แม้ในประวัติทางพระพุทธศาสนาเองก็ได้มีเล่า
ว่า เมื่อพระสงฆ์ทำสังคายนาครั้งที่สอง เมื่อภายหลัง
พระพุทธเจ้าปรินิพพานได้ ๑๐๐ ปี พระมหาเถระผู้
มีอนาคตตั้งสัจฉญาณ (รู้ส่วนอนาคตได้) ก็ได้มองเห็น
อันตรายจะเกิดแก่พระพุทธศาสนาในอนาคต และได้
มองเห็นว่าใครจะเป็นผู้เข้ามาช่วยแก้ไข จึงได้มอบ
หน้าที่ชักนำและหน้าที่อบรมผู้ที่จะเข้ามาช่วยแก้แก่นั้นแก่
พระเถระสองรูป ผู้ที่จะดำรงชีวิตอยู่ไปถึงยุคที่จะ

แก่บุตรธิดาไว้ว่า ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว ให้ตั้งอยู่
ทั่วไปยอมเสียสละสิ่งต่างๆ แม้มากเพื่อให้การ
ซึ่งเป็นมนุษยย์กลุ่มหนึ่ง

เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้น

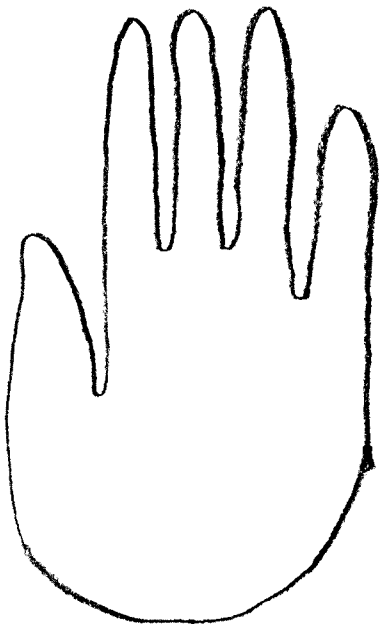
ปรากฏว่า ท่านมองเห็นล่องหน้าไปกว่าร้อยปี
เพราะต่อมาร้อยปี พระเถระรูปหนึ่งได้ไปชักนำบุตร
ของพราหมณ์ ผู้มีได้นับถือพระพุทธศาสนาคนหนึ่ง จน
ถึงนำมาบวชเป็นสามเณรได้ก็หมดหน้าที่ของท่าน พระ
เถระอีกรูปหนึ่งรับหน้าที่ต่อไป คืออบรมสามเณรรูป
นั้นจนมีความรู้แตกฉานในพระไตรปิฎก สามเณรรูป
นั้น เมื่อมีอายุครบ ก็ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุและ
ได้ปฏิบัติจนสำเร็จกิจ ซึ่งคือท่านโมคคัลลีสบุตรตีสส
เถระ

ในครั้งนั้น ได้เกิดอันตรายขึ้นในพระพุทธศาสนา
ในขณะที่พระพุทธศาสนากำลังรุ่งเรือง เพราะพระเจ้า
อโศกมหาราช ได้ทรงอุปถัมภ์และประกาศออกไปเต็ม
ที่ ทรงทำนุบำรุงพระภิกษุสงฆ์มากมาย ได้มีพวก

เดิยรติย์ เข้ามาปลอมบวชเป็นอันมาก ถึงกับพระสงฆ์
ต้องงดทำอุโบสถถึง ๑๒ ปี จึงได้ท่านพระโมคคัลลี
บุตรนี้เข้ามาแก้ด้วยพระบรมราชาปฐมภักของพระเจ้า
อโศกมหาราช และท่านก็ได้มองดูอนาคตต่อไปอีก ก็
เห็นว่าจะเกิดอันตรายแก่พระพุทธศาสนาในชมพูทวีป
(คืออินเดีย) จึงจัดส่งพระสงฆ์หลายสายออกไป
ประกาศพระศาสนาในประเทศถิ่นต่างๆ มีลังกาและ
สุวรรณภูมิเป็นต้น

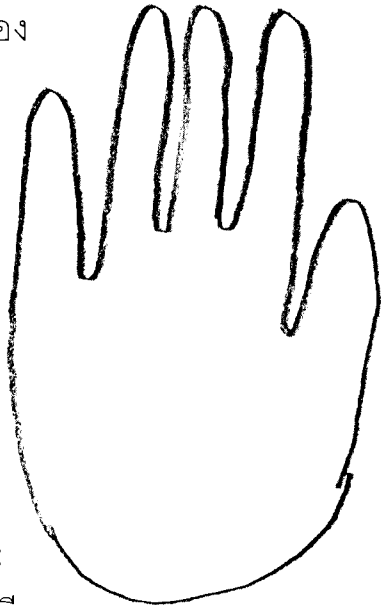
อันตรายแห่งพระพุทธศาสนาก็ได้บังเกิดในอินเดีย
จริง แต่พระพุทธศาสนายังเหลืออยู่ในโลก เพราะได้
ออกมำตั้งอยู่ในหลายประเทศแล้ว เช่นในประเทศไทย
เรา นี้ การเตรียมมอบบรมสร้างบุคคลจึงเป็นข้อสำคัญ
อย่างยิ่ง.

.....

การไหว้ครู

ในต้นปีการศึกษาของ
 ทุกปี โรงเรียนทั้งหลาย
 ทำพิธีไหว้ครูในวัน
 พฤษภาคมวันใดวันหนึ่ง
 ไทยเราได้มีธรรมเนียม
 ยกย่องบูชาครูมาตั้งแต่
 โบราณกาล เมื่อจะเข้า
 เรียนอะไรในครั้งก่อน ก็
 มีดอกไม้ธูปเทียนไปหา
 ครู ฝากตัวเป็นศิษย์ จะ
 เรียนวิชาบางอย่างก็มีพิธียก
 ครูตามแบบที่กำหนดไว้

ในบัดนี้พิธียกครูมิใช่สำหรับวิชาศิลปะบางอย่าง
 และวิชาทางของคลังบางอย่าง โดยทั่วไปจะไปฝากเข้า

อาจารย์เป็นทิศเบื้องขวาของบุคคล เป็นผู้ทิศิษย์

เรียนที่ไหน ก็มักมิได้ใช้ดอกไม้ธูปเทียนไปหาครู ยังมี
ถือเป็นธรรมเนียมอยู่ก็แต่ในการไปฝากบวช บิдамารดา
ญาติ หรือผู้ใหญ่บาบุตรหลานหรือผู้อยู่ในอุปการะไปฝาก
บวช ย่อมมีดอกไม้ธูปเทียนให้ผู้ที่ถือบวช ถือไปถวาย
เจ้าอาวาส พระหรืออุปัชฌาย์อาจารย์ เรียกว่าถวายตัว
หรือมอบตัว (เป็นนาค) นอกจากนี้ ในโรงเรียนทั้ง
หลายก็ยังมีธรรมเนียมจัดพิธีไหว้ครูเป็นงานประจำปี
พิธีนี้เป็นพิธีแสดงความเคารพครูทุกชั้นทุกฝ่ายทุกสมัย
โดยเฉพาะก็ครูผู้ประสาทวิชาให้ในปัจจุบัน มีความ
ประสงค์ให้นักเรียนเกิดความสำนึกในคุณของครู แสดง
ความเคารพนบไหว้ครู เพื่อจะได้เกิดเป็นสิริมงคลแก่
ตัวนักเรียนเอง จะเกิดสิริมงคลได้อย่างไร

การไหว้ครู เป็นการแสดงความเคารพต่อท่าน
ผู้ควรเคารพ ทำให้มีจิตใจนับถือหนักอยู่ในครู ยกย่อง

ฟังบารุงด้วยสถาน ๕

ครู เป็นเหตุเกิดความตั้งใจเรียน และเชื่อฟังคำสอน
สั่งของครู และทำให้ครูเกิดเมตตากรุณา ตั้งใจที่จะ
สอนสั่งให้ศิษย์เจริญด้วยความรู้ความสามารถและ
ความประพฤติดีงาม

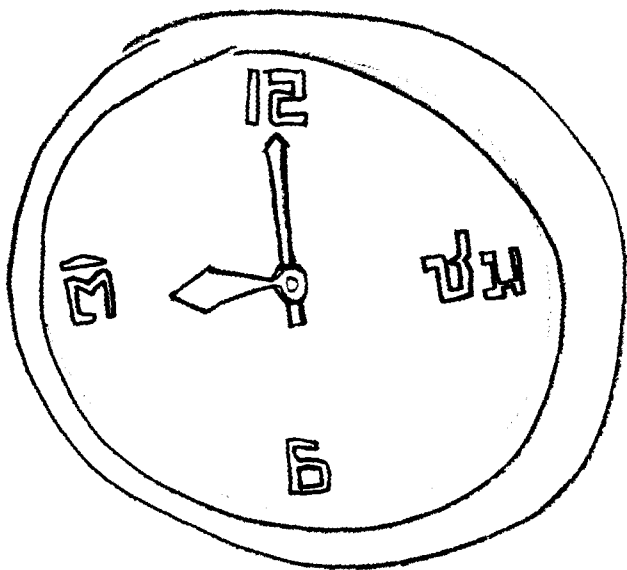
พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า อาจารย์เป็นทิศเบื้องขวา
ของบุคคล เป็นผู้ที่ศิษย์ฟังบารุงด้วยสถาน ๕ คือ
ด้วยลุกขึ้นยืนรับ ด้วยเข้าไปยืนคอยรับใช้ ด้วยเชื่อ
ฟัง ด้วยอุปัฏฐาก ด้วยเรียนศิลปวิทยาโดยเคารพศิษย์
ผู้มีความเคารพยอมปฏิบัติต่อครูด้วยสถานทั้ง ๕
เหล่านี้ตามโอกาสที่ควรปฏิบัติ ข้อไหนเมื่อไร บาง
คราวควรลุกขึ้นรับครู หรือแสดงกิริยาต้อนรับอย่าง
เคารพตามควรแก่โอกาสนั้นๆ ไม่ใช่แสดงกิริยาลบ
หลู่ หรือที่เรียกว่าเดินกระทบไหล่ บางคราวก็เข้าไป
รับใช้เมื่อครูมีกิจ หรือเมื่อครูขอร้องให้ช่วยทำกิจ

อย่างไรอย่างหนึ่ง ก็ช่วยรับใช้ท่าน เพราะท่านก็ย่อม
จะเลือกใช้ในสิ่งที่สมควรเหมาะสม ทั้งเพื่อเป็นการให้
ศึกษาไปด้วยในตัว ดังเช่นกิจที่เป็นงานของโรงเรียน
งานของวัด งานของสาธารณประโยชน์ งานต้อนรับ
บางครั้งบางคราวเมื่อครูสอนสั่งให้เว้นการที่ควรเว้น ให้
ทำการที่ควรทำใดๆ ก็เชื่อฟัง ในคราวที่ควรอุปัฏฐาก
บำรุง ก็ไม่ละเลยดูแลท่าน และโดยเฉพาะก็ตั้งใจเล่า
เรียนศึกษาศิลปวิทยา มี **สุ** (ฟัง) **จิ** (คิดให้เข้าใจ) **ปุ**
(ถาม) **ติ** (จด) หรือมีอิทธิบาทในการศึกษา การไหว้
ครูย่อมมีความประสงค์ให้นักเรียนเจริญด้วยคุณลักษณะ
ของศิษย์ดังนี้

และอาจารย์ที่ดีก็ย่อมอนุเคราะห์ศิษย์ด้วย
สถาน **๕** คือแนะนำดี ให้เรียนดี บอกศิลปวิทยา
ให้สิ้นเชิง ไม่ปิดบังอำพราง ยกย่องให้ปรากฏในเพื่อน

ฝูง ทำความป้องกันในทิศทั้งหลาย

การไหว้ครูเป็นสิริมงคล ก็เพราะทำให้ทั้งอาจารย์
และศิษย์ปฏิบัติตนอยู่ในสถานแห่งคุณสมบัติ ที่พระ
พุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้เหล่านี้แล.

ติให้ถูก ชมให้เป็น

คำภษิต โดยมากเป็นข้อสอนในทางใดทาง
 หนึ่งหาใช่ฟังใช้ได้ทุกทางไม่ เช่นคำว่า “พูดไปสอง
 ไพเบี้ย หนึ่งเสียตำลึงทอง” เป็นคำสอนให้ระวัง แต่ควร
 หรือที่จะระวังไปเสียทุกอย่าง ปัญหาเช่นนี้ได้มีมาแล้ว
 ในสมัยพระพุทธเจ้า

ดังเรื่องหนึ่งว่า ครั้งหนึ่งพระพุทธองค์เสด็จไป
 ทรงสนทนากับปริพาชกผู้หนึ่งชื่อว่า โปตลียะ ได้
 ตรัสเริ่มเรื่องสนทนาขึ้นว่า มีบุคคลอยู่ ๔ จำพวกใน
 โลกคือ

๑. บางพวกพูดดีแต่ใจผู้ที่ควรดีแต่ใจจริง ๆ ตาม
 กาลเวลาที่ควรดีแต่ใจ แต่ไม่พูดสรรเสริญผู้ที่ควร
 สรรเสริญจริง ๆ ตามกาลเวลาที่ควรสรรเสริญ

๒. บางพวกพูดสรรเสริญผู้ที่ควรสรรเสริญจริง ๆ
 ตามกาลเวลาที่ควรพูดสรรเสริญ แต่ไม่พูดดีแต่ใจผู้

เวลาที่ควรนั่งก็นั่ง เวลาที่ควรพูดก็พูด หรือที่ควร
ออกไป

ควรดิเตียนจริง ๆ

๓. บางพวกไม่พูดดิเตียนผู้ที่ควรดิเตียน ไม่พูด
สรรเสริญผู้ที่ควรพูดสรรเสริญ ตามกาลเวลาที่ควรพูด
ดิเตียนหรือสรรเสริญจริง ๆ

๔. บางพวกพูดดิเตียนผู้ที่ควรดิเตียน พูด
สรรเสริญผู้ที่ควรพูดสรรเสริญ ตามกาลเวลาที่ควรพูด
ดิเตียนหรือสรรเสริญจริง ๆ

ได้ตรัสถามว่าบุคคล ๔ จำพวกนี้ จำพวกไหน
ดีกว่ากัน ไปตลียปริพาชกกราบทูลว่า จำพวกที่ ๓
คือ จำพวกที่นิ่งเสียไม่พูดทั้งดิเตียนทั้งสรรเสริญดีกว่า
เพราะวางอุเบกขา คือเฉยเสีย

พระพุทธเจ้าตรัสว่า จำพวกที่ ๔ คือ จำพวกที่
พูดจริงตามกาลเวลาที่ควรพูดจริง ๆ ทั้งดิเตียนทั้ง
สรรเสริญดีกว่า เพราะกาลัญญุตาคือ ความรู้จักกาล

อุเบกขาก็ว่างอุเบกขา เวลาที่ไม่ควรอุเบกขาก็พูด

ในที่นั้น ๆ เรื่องนี้แสดงว่าพระพุทธศาสนาสอนเรื่อง การพูดดีหรือชมคนอื่นไว้อย่างไร

สรุปความว่า ถ้าเป็นเรื่องจริง เมื่อถึงเวลาที่ควรติ ก็ต้องติ เมื่อถึงเวลาที่ควรชมก็ต้องชม แต่ถ้าเป็นเรื่องไม่จริงก็ไม่ควรพูดแท้ และแม้เป็นเรื่องจริง หากไม่ถึงเวลาที่ควรติหรือชม ก็อย่าไปติหรือชม หนึ่งเสียดีกว่า ฉะนั้น ความมีกาลัญญุตานในที่นั้น ๆ จึงเป็น หลักสำคัญ คือเวลาที่ควรนิ่งก็นิ่ง เวลาที่ควรพูดก็พูด หรือเวลาที่ควรอุเบกขาก็ว่างอุเบกขา เวลาที่ไม่ควรอุเบกขาก็พูดออกไป สุดแต่ว่าเวลาไหนจะควรติหรือชม

คำตอบของพระพุทธเจ้าในปัญหาที่ทรงตั้งขึ้นเอง จึงยุติด้วยเหตุผลอย่างบริสุทธิ์บริบูรณ์ คำสรรเสริญ พระธรรมของพระพุทธเจ้าว่า “พร้อมด้วยอรรถ (เนื้อ ความ) พร้อมด้วยพยัญชนะ (ถ้อยคำ) บริสุทธิ์

บริบูรณ์สิ้นเชิง” ย่อมมีความหมายสากลได้ด้วยเรื่อง
ที่เล่ามาข้างต้นนั้น

แม้ไปตลียปริพาชกก็ได้กราบทูลรับรองว่าสมควร
ถูกต้องที่บุคคลจำพวกที่ ๔ ดีกว่าอีก ๓ จำพวกข้าง
ต้น เพราะกาลัญญุตานในที่นั้น ๆ เป็นของดีและได้
กราบทูลสรรเสริญว่า ภาสิตของพระพุทธองค์ไพเราะ
จับใจ เหมือนอย่างหางของที่คว่ำ เปิดของที่ปกปิด
เหมือนอย่างบอกทางแก่คนหลง หรือชูดวงประทีป
ในที่มืด เพื่อว่าคนมีตาจักษ์ได้เห็นรูปทั้งหลาย

ไปตลียปริพาชกได้กลับมีศรัทธาปลาทะในพระ
พุทธเจ้า เปล่งวาจาถึงพระพุทธเจ้า พร้อมด้วยพระ
ธรรมและพระสงฆ์เป็นสรณะ และได้แสดงตนเป็น
อุบาสกถึงสรณะนี้ตลอดชีวิต ความได้รับสพระธรรม
อย่างไพเราะจับใจนี้เองเป็นเหตุนำคนให้เปลี่ยนมา

นับถือพระพุทธศาสนา ตั้งแต่ครั้งพุทธกาลมาจนถึง
บัดนี้.

Handwritten text in a stylized, cursive script, possibly a form of shorthand or a specific dialect. The text is arranged in several lines, with the bottom portion being significantly larger and more rounded than the top portion. The characters are thick and black, with some internal shading or texture. The overall appearance is that of a calligraphic or shorthand-style writing.

๑๒

ธรรม อยู่ที่รู้จักทำ

ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับศาสนาว่า ประสงค์จะได้ศาสนาที่แสดงธรรมเป็นสัจจะ คือจริงแท้หรือไม่ ทุกๆ คนก็น่าจะตอบตรงกันหมดว่า ต้องการศาสนาที่แสดงสัจธรรม คำถามคำตอบนี้ควรจะเป็นหลักมูลฐานข้อแรก แต่ก็น่าจะมีคำถามแย้งว่า นอกจากต้องการจะได้อย่างนั้นแล้ว ยังควรจะขยายความออกไปอีกว่า ต้องการได้สัจธรรมที่พึงปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ขึ้นมาได้ด้วย และก็น่าจะมีคำถามเพิ่มเติมอย่างนั้นอย่างนี้ต่อไปอีก

ฉะนั้น จะยุติเอาเพียงหลักการข้อแรกนั้นก่อน เรื่องอื่นค่อยว่าไปทีหลัง ตามประเด็นของเรื่องที่เกี่ยวข้องไปถึง เพราะประการแรกคนคงต้องการของแท้ไม่ต้องการของปลอมของเทียม และเหตุที่ต้องการก็ต้องการเพราะเชื่อ หรือเห็นว่าเป็นประโยชน์ จึงได้

หากจะมีศาสนาแสดงสิ่งที่เป็นบาปว่าไม่เป็นบาป

เกิดการขึ้น การที่จะมีความเห็นหรือเชื่อดังนั้น ก็ต้องเพราะมีการชักนำให้เห็น หรือเชื่อจากองค์กรของ ศาสนานั้น ๆ และทุกศาสนาก็มักจะแสดงว่า ศาสนาของตนเป็นจริงมีประโยชน์ช่วยคนได้ต่าง ๆ ไม่มีศาสนาไหน ที่จะบอกว่าศาสนาของตนเป็นของเทียม ของปลอม และไร้ประโยชน์ช่วยอะไรไม่ได้

ก็เมื่อทุกคนต้องการของจริงแท้ดังนี้ โดยไม่ใช่ หลอกตัวเอง ก็ควรจะพิจารณาคำสอนของศาสนาในแง่ของความจริงก่อน เช่นเรื่องบุญบาปหรือความดี ความชั่ว ว่าบุญจริงเป็นอย่างไร บาปจริงเป็นอย่างไร นอกจากนี้บุญบาปก็ยังมีหยาบ ละเอียดเป็นชั้น ๆ ขึ้นไป

ยกตัวอย่างเช่น พระพุทธศาสนาสอนไม่ให้ทำบาปทั้งปวง สอนให้ทำกุศลให้ถึงพร้อม ท่านสอน

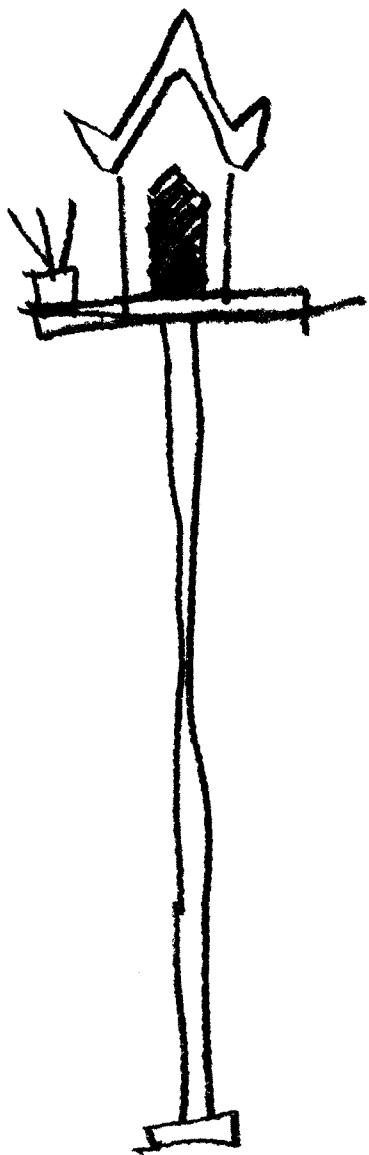
ศาสนาเช่นนั้นก็จะเป็นศาสนาปลอมหรือเทียม

ว่าประพฤติผิดศีลห้าเป็นบาปเป็นต้น แต่คนเรามีหน้าที่จะต้องทำอยู่ต่าง ๆ กัน บางหน้าที่จะรักษาศีลข้อใดข้อหนึ่งไม่สะดวก บางทีเมื่อปฏิบัติหน้าที่ด้วยใจที่รู้สึกว่าการทำบาปก็เลยไม่สบายใจ ถึงกับทิ้งหน้าที่ไปเสียก็มี หรืออาจถึงกับทิ้งศาสนาที่สอนว่าเป็นบาปนั้น ไปถือศาสนาที่สอนว่าไม่บาป ถ้าเป็นดังนี้ ก็แปลว่าไม่ต้องการความจริง เพราะถ้าต้องการความจริงก็ควรพิจารณาว่า ความจริงเป็นอย่างไร และความจริงเป็นบาป แม้จะเปลี่ยนศาสนาแล้วไปทำเข้าก็ไม่พ้นบาป หากจะมีศาสนาแสดงสิ่งที่เป็นบาปว่าไม่เป็นบาป ศาสนาเช่นนั้นก็จะเป็นศาสนาปลอมหรือเทียม ส่วนที่ละทิ้งหน้าที่นั้น อาจทำถูกบัญญัติของศาสนา แต่ก็อาจผิดบัญญัติของบ้านเมืองหรือผิดอย่างอื่น

ฉะนั้น ก็ควรต้องพิจารณาว่าตนยืนอยู่ที่ไหน คือให้รู้จักฐานะภาวะของตนที่เป็นอยู่ และพิจารณาว่า เมื่ออยู่ในฐานะภาวะของตนที่เป็นอยู่ และพิจารณาว่าเมื่ออยู่ในฐานะเช่นนั้นจะพึงปฏิบัติศาสนาได้เพียงไร

พระพุทธศาสนาแสดงธรรมที่เป็นสังฆธรรม บุญ ก็ว่าบุญ บาปก็ว่าบาป เมื่อแสดงให้ทราบแล้ว ผู้ฟังได้ ศรัทธาปัญญาในธรรมเพียงไร และจะปฏิบัติได้เพียงไร ก็แล้วแต่ผู้ฟัง พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงบังคับ หรือชักชวน ใครให้มาเป็นภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ผู้ที่ได้ สดับธรรม มาขอเป็นหรือมาแสดงตนเอง คือแสดง ความประสงค์ของตนเอง แม้เช่นนั้นก็มีใช้ว่าพระพุทธ เจ้าจะทรงอนุমัติตามประสงค์ทุกอย่าง เช่นการขอ บรรพชาอุปสมบทต้องไม่มีข้อขัดข้องต่างๆ ตามที่มี วินัยระบุไว้จึงจะบวชให้ได้

พระพุทธศาสนาจึงไม่ขัดขวางต่อบ้านเมืองและมี
มีศีลธรรมอยู่ครบถ้วน สำหรับสนองความประสงค์
ประโยชน์ของคนทุกภาวะฐานะ.

๑๓

พระพุทธ พระภูมิ และ เทวดา

ได้มีผู้ถามว่า คนไทยนับถือพระพุทธศาสนา และก็นับถือเทวดา เช่นพระภูมิเป็นต้นด้วย จึงนับถืออะไรกันแน่

ปัญหานี้บางคนได้ให้คำตอบว่า คนที่นับถือทั้งสองอย่างก็นับถือทั้งสองอย่างนั้นแหละ แต่ นับถือต่างกัน นับถือพระพุทธศาสนา ก็นับถือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะ คือที่พึ่งอันสูงสุดแห่งจิตใจ แต่นับถือเทวดาต่างๆ อย่าง นับถือทหารตำรวจ หรือนับถือผู้ใหญ่ผู้มีอำนาจ ที่จะให้ความคุ้มครอง หรือให้ยศ ให้ลาภที่ต้องการต่างๆ คือนับถืออย่างนับถือคนๆ นี้แหละ ไม่ได้นับถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์สิ้นกิเลส

มีผู้ถามว่าเทวดามีจริงหรือไม่ เช่นพระภูมิที่ตั้งศาลกันอยู่ในบ้านโดยมาก ได้มีผู้ตอบว่า ปัญหา

คนเราต้องการปัญญากันหรือไม่ และได้ใช้
เหตุผล

นี้ตอบได้เพียงว่า มีอยู่ในความนับถือของผู้นับถือ
เพราะไม่อาจจะชี้ให้เห็นตัวตนกันได้ คนที่ไม่ตั้ง
ศาลพระภูมิในบ้านก็มีมาก บางคนตั้งศาลพระภูมิ
เหมือนกัน แต่ตั้งรูปปั้นของตนเองที่ได้รับเป็นของขวัญ
ไว้ในศาล อ้างว่าตนเป็นเจ้าของบ้านเจ้าของที่ดิน จึง
เป็นพระภูมิเอง เรื่องนี้จึงอยู่ที่ใครจะนับถือหรือไม่
นับถืออย่างไร

ได้มีผู้ถามต่อไปว่า นับถือเทวดาจะขัดกับคำ
สอนของพระพุทธเจ้าหรือไม่ มีผู้ตอบว่า สุดแต่การ
ที่นับถือ ถ้านับถืออย่างนับถือคนที่ เป็นผู้หลักผู้ใหญ่
ก็ไม่รู้จะอ้างว่าผิดข้อไหน ถ้านับถือเป็นสรวง ก็ผิด
แน่ จะขาดจากไตรสรณะทีเดียว หรือไม่ถึงเช่นนั้น
นับถือแล้วไปฆ่าสัตว์บูชาเป็นต้น ก็ผิดศีลผิดทาง
พระพุทธศาสนา

ปัญญากันอยู่เพียงไร อาหารของปัญญาก็คือ

ถ้าจะถามให้กระชับเข้ามาอีกว่า นับถือเทวดาผิดหลักกรรมหรือไม่ ก็ตอบได้ว่าจะผิดหรือถูกหลักกรรมนั้นเกี่ยวแก่ศรัทธาและการปฏิบัติ คือถ้าความเชื่อเป็นไปในกรรม เป็นความเชื่อกรรม เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าทุกคนมีกรรมเป็นของตน ก็เป็นศรัทธาที่ถูกต้อง ในส่วนการปฏิบัตินั้น ถ้าต้องการผลที่ดี ก็ทำกรรมดี ไม่ต้องการผลที่ชั่ว ก็เว้นกรรมชั่ว ก็เป็นการปฏิบัติถูก ฉะนั้น ถ้าการนับถือเทวดาเป็นเหตุให้ความเชื่อ และการปฏิบัติไขว้เขวไปจากนี้ ก็เป็นการนับถือที่ผิด

ถ้าจะถามว่า ก็ในบัดนี้ ความเชื่อและการปฏิบัติไขว้เขวไปมากมิใช่หรือ จะแก้อย่างไร ก็จะต้องตอบว่าคงยังไม่มีใครทำสถิติไว้ว่ามากเท่าไร ทางแก้นั้นก็ต้องแก้ศรัทธานั้นแหละให้ถูกต้อง เพราะศรัทธาเป็น

ต้นทางของการปฏิบัติ ทางที่จะแก้ศรัทธา ก็คือปัญญา
ที่ถูกต้อง

ปัญหาสำคัญที่สุดเวลานี้ จึงอยู่ที่ว่าคนเราต้อง
การปัญญากันหรือไม่ และได้ใช้ปัญญากันอยู่เพียงไร
อาหารของปัญญาก็คือเหตุผล

คนเราในบัดนี้มีการศึกษาดี มีความรู้ ความ
ฉลาดมากกว่าแต่ก่อน แต่ในบางอย่างงดใช้เหตุผล
เสียเฉยๆ เช่นในเรื่องเกี่ยวกับผู้วิเศษหรือสิ่งวิเศษ
อัศจรรย์ที่เป็นข่าวแตกตื่นกันอยู่บ่อยๆ ยอมเชื่อ
เสียราบคาบแล้วในสิ่งที่ไม่มีความรู้ หรือเชื่อเสีย
แล้วว่าจะมีผลเช่นนั้นเช่นนี้ และสรุปเหตุว่า เป็น
ความวิเศษอัศจรรย์ที่ไม่รู้ว่าอะไร เทวดาก็มักจะเกิด
ขึ้นตรงนี้ คือเมื่อไม่รู้ว่าอะไร ก็ว่าเทวดา จึงเป็นเรื่อง
ของอวิชชา (ความไม่รู้จริง) โมหะ (ความหลง)

คนที่ฉลาดมากเป็นเสียดังนี้ไม่น้อย คือองตใช้
ปัญญาเสียเฉยๆ และมีใช้คนเดียวสองคน คนเป็น
กลุ่มๆ มากมาย งดใช้ปัญญาพร้อมๆ กัน ในคราว
เช่นนั้น ใครจะไปใช้ปัญญาวิจารณ์อย่างไร ชัดขวาง
เข้าสักคนก็หาได้ไม่ ด้วยเหตุนี้ พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัส
สอนว่า “ปัญญา นปฺปมชฺชชย” ไม่พึ่งประมาทปัญญา.”

พุทธมามกะ

ผู้นับถือพระพุทธานุศาสน์โดยมากที่นับถือไปตามมารดาบิดา มักมิได้มีการแสดงตนเป็นพิเศษ การนับถือเป็นไปเอง แต่การแสดงตน แม้ของผู้ที่นับถืออยู่แล้วก็ยังมีในบางครั้งตามเหตุที่เกิดขึ้น ดังที่ได้มีตัวอย่างมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล

ได้มีเล่าไว้ในพระสูตรหนึ่งว่า พระโพธิราชกุมาร พระราชโอรสของพระเจ้าอุเทน แห่งกรุงโกสัมพี แคว้นวังสะ ซึ่งพระราชบิดาทรงส่งไปครองแคว้นภักคะ ทำนองเมืองลูกหลวง เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จไปประทับที่แคว้นนั้น ได้เชิญเสด็จพระพุทธเจ้าพร้อมทั้งภิกษุสงฆ์ไปเสวยที่โกกนทปราสาทที่สร้างขึ้นใหม่ เมื่อเสด็จภัตตกิจแล้ว พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรม จบแล้ว พระราชกุมารได้กราบทูลว่า พระแม่เจ้าของพระองค์ได้ทรงเล่าว่า เมื่อพระแม่เจ้าทรงครรภ์ พระองค์ได้ทรงเปล่ง

ผู้ที่ได้ประกาศตนมาเป็นพุทธมามกะแล้ว ย่อมมี
สถานะ (ที่พึงสูงสุด) เหมือนอย่างได้มีพระบิดา

พระวาจาเฉพาะพระพักตร์พระพุทธเจ้า ณ โขสิตาราม
ใกล้กรุงโกสัมพีว่า กุมารหรือกุมาริกาผู้อยู่ในครรภ์นี้ ถึง
พระรัตนตรัยเป็นสรณะ ขอให้ทรงจำไว้ว่า เขาเป็น
อุบาสกหรืออุบาสิกา ตั้งแต่บัดนี้ไป ต่อมาพระพีเลียง
ได้อุ้มพระองค์ ซึ่งได้ประสูติแล้วไปเฝ้าพระพุทธเจ้า
กราบทูลเหมือนอย่างนั้น มาบัดนี้ พระองค์ทรงเปล่ง
พระวาจาเหมือนอย่างนั้นด้วยพระองค์เอง นับว่าได้
ทรงถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ แสดงพระองค์เป็น
อุบาสก รวม ๓ ครั้ง

ในประเทศไทยเรา นี้ แต่ก่อนมาเคยนิยมให้บุตร
ของตนบรรพชาเป็นสามเณร เพลานี้ยังนิยมอยู่ในบาง
ภาคของไทยเรา เช่นภาคพายัพ ที่ปรากฏว่ายังนิยม
บวชเณรกันมากกว่าบวชพระ แต่ส่วนมากนิยมดังนี้
เปลี่ยนไปเป็นการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ (ผู้รับเอา

พระพุทธเจ้าเป็นพระของตน ในฐานะเป็นอุดม ในทางศาสนาแล้ว

พระพุทธเจ้าเป็นของตน คือ ผู้นับถือพระพุทธเจ้า) ธรรมเนียมนี้ สำหรับผู้ที่ไม่ขอบวชทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ก็ได้มาแล้วแต่ครั้งพุทธกาล

แต่ในชั้นหลังนี้ได้นำมาใช้ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จะทรงส่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะทรงเป็นพระราชมาร ไปทรงศึกษา ณ ต่างประเทศ จึงโปรดให้แสดงพระองค์ เป็นอุบาสก สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณ วโรรส ได้ทรงถวายแบบ และทรงเป็น ประธานสงฆ์ ในพระราชพิธีครั้งนั้น แต่ยังไม่ได้ทรง เรียบเรียงไว้เป็นแบบแผน ต่อมาในคราวที่ทรงพระกรุณา โปรดจะส่งพระองค์เจ้า กับหม่อมเจ้าหลายพระองค์ไป ทรงศึกษา ณ ต่างประเทศ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า จึงได้ทรงเรียบเรียงขึ้นเป็นแบบแผนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๒

และเปลี่ยนคำว่าอุบาสกเป็นพุทธมามกะ หรือพุทธ
มามิกา (บัดนี้มีฉบับพิมพ์เป็นเล่มเล็ก ที่มหาวิทยาลัย
ราชวิทยาลัย เรียกว่า “ระเบียบ แลคำปฏิญญา พุทธ
ประวัติ และหัวข้อแห่งพระพุทธศาสนา สำหรับพุทธ
มามกะ”) ธรรมเนียมนี้ ได้มีการทำตามกันขยายออก
ไปจนถึงนักเรียน เพราะเป็นวิธีให้เด็กได้ความรู้ลึกใน
พระพุทธศาสนาที่ตนนับถือ

“ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าถึงพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น
แม้ปริณิพพานนานมาแล้ว และพระธรรม พระสงฆ์
เป็นสรณะ (ที่พึ่งที่นับถือ) ขอพระสงฆ์จงจำข้าพเจ้า
ไว้ว่า ผู้นับเอาพระพุทธเจ้าเป็นของตน (คือนับถือพระ
พุทธเจ้า)” ข้อความนี้เป็นคำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
หรือพุทธมามิกาในภาษาไทย แต่ในพิธีนิยมว่า เป็น
ภาษาบาลีไม่ต้องว่าคำแปล ส่วนความสำเร็จประโยชน์

อยู่ที่ผู้แสดงตน รู้ความและมีความตั้งใจ ดังคำที่เปล่ง
แสดงนั้น ซึ่งมีข้อความสำคัญคือ ถึงพระพุทธเจ้า พระ
ธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะกับประกาศตนเป็นพุทธ
มามกะต่อหน้าพระสงฆ์ ข้อสำคัญดังกล่าวควรทำความเข้าใจ
เข้าใจให้ดี เพราะเป็นสัจจปฏิญาณอย่างหนึ่งที่ตนพึง
รับปฏิบัติต่อไป

พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ทั้งสามนี้เป็น
หลักเป็นประธาน เป็นที่เคารพสูงสุดในพระพุทธศาสนา
เพราะพระพุทธเจ้า ทรงมีความรู้ ความบริสุทธิ์ อย่าง
สูงสุด และทรงมีกรุณา แสดงพระธรรมสั่งสอนที่ปรากฏ
เป็นพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน พระธรรมเป็นทางแห่ง
ความดีความบริสุทธิ์ และความสุขทุกอย่าง พระสงฆ์
เป็นผู้ที่ได้ปฏิบัติตามพระธรรม ดำรงไว้สืบต่อมาจน
ถึงปัจจุบัน หรือตลอดเวลาที่ยังมีพระสงฆ์ ทั้งสามนี้

เป็นสภาวะ คือที่พึงที่นับถืออย่างสูงสุด หมายความว่า เป็นที่พึงที่นับถือของจิตใจ

คนเราเมื่อมีที่พึงของจิตใจดี จะไปไหน จะอยู่ที่ไหน ก็มีความอบอุ่นใจ สบายใจ ไม่ต้องหวาดกลัวว่าเหว่ ฉะนั้น ตื่นนอนตอนเช้า หรือและก่อนนอน ตอนกลางคืน จึงนิยมสวดมนต์บทพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ แม้โดยย่อ สำรวมใจระลึกถึง พระรัตนตรัยและอธิษฐานใจ ที่จะปฏิบัติอยู่ในทาง พระธรรมของพระพุทธเจ้า อันสมควรแก่ตน พระรัตนตรัยสำเร็จ เป็นที่พึงโดยแท้จริงได้ในจุดนี้ คือ ปฏิบัติตนอยู่ในทางพระธรรม และความสำรวมใจระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย แม้วันละครั้งสองครั้ง ดังกล่าว จะเป็นเหตุเตือนใจอย่างสำคัญ ให้ปฏิบัติอยู่ในทาง พระธรรมไม่เช่นนั้นก็จะอาจจะลืมนั่นไปเสีย

ส่วนการประกาศตนเป็นพุทธมามกะนั้น พุทธมามกะแปลว่า “ผู้รับเอาพระพุทธเจ้าเป็นของตน” เป็นการแสดงตนให้ปรากฏเปิดเผยว่า เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ด้วยการกล่าวเป็นคำปฏิญาณออกมาต่อหน้าพระสงฆ์ ขอให้พระสงฆ์รับจำเอาไว้ด้วยโดยที่แท้ก็เพื่อให้ตนรับจำตนเองไว้นั่นเอง ว่าได้เป็นพุทธมามกอยู่แล้ว และเพื่อให้มันคงก็ให้พระสงฆ์รับจำไว้ด้วยอีกชั้นหนึ่ง เป็นวิธีที่ทำให้เกิดความรู้สึกสำนึกที่แน่นแฟ้นขึ้น เพราะได้ประกาศตนออกไปแล้วแน่นอน เท่ากับเป็นการกระทำสัจจปฏิญาณอย่างหนึ่งในทางศาสนา

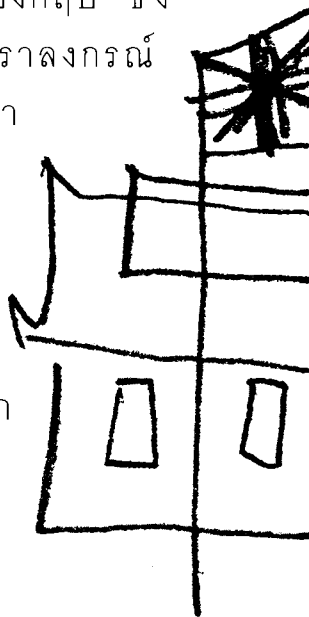
ผู้ที่ได้ประกาศตนมาเป็นพุทธมามกอยู่แล้ว ย่อมมีพระพุทธเจ้าเป็นพระของตน ในฐานะเป็นอุดมสรณะ (ที่พึ่งสูงสุด) เหมือนอย่างได้มีพระบิดาในทางศาสนา

แล้ว สิ่งอื่นหากจะเคารพนับถือ เพราะมีความเจริญ
ด้วยคุณความดี ก็เคารพนับถือในฐานะมีคุณได้ แต่ก็
มิใช่ในฐานะเป็นพระของตन्दังกล่าว เหมือนอย่าง
นับถือบิดาของคนอื่นได้ แต่ก็มีในฐานะเป็นบิดาของ
ตน ผู้ที่มีพระพุทธเจ้าเป็นพระของตนอยู่ประจำใจ
เท่ากับมีพระที่ศักดิ์สิทธิ์สูงสุดประจำตน โดยไม่ต้อง
มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นประดับอยู่ภายนอกก็ได้

การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ หากได้ทำความ
เข้าใจ และปฏิบัติตามข้อสำคัญดังกล่าว ก็จะสามารถ
ประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง.

ในวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๐๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสามพระองค์ ได้เสด็จพระราชดำเนินประพาสยังประเทศอังกฤษ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ์ กำลังประทับศึกษาอยู่ ระยะเวลาเสด็จฯ ประพาสจากประเทศไทยครั้งนี้ มีกำหนด ๑๐ สัปดาห์ ดังที่ได้ทราบกันอยู่แล้ว ประชาชนชาวไทย ได้ถวายพระพรชัยมงคลให้เสด็จฯ โดยสวัสดิ์ ทรงพระเกษมสำราญทุกประการ แลหวังที่จะถึงวันเสด็จฯ นิวัตโดยเร็ว

ในโอกาสเสด็จฯ ประเทศ

วัดไทยในอังกฤษ

อังกฤษครั้งนี้ กรรมการสร้างวัดไทย ณ กรุงลอนดอน ได้กราบบังคมทูลอัญเชิญทรงเปิดวัดนั้น ซึ่งได้ทรงพระกรุณาพระราชทานชื่อว่า 'วัดพุทธปทีป' ในวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๐๙ ซึ่งเป็นวันอาสาฬหบูชา คนไทยในอังกฤษทั้งที่เป็นนักเรียนไทย และข้าราชการไทย ตลอดจนชาวอังกฤษหรือชาวประเทศอื่นผู้สนใจ จักมีโอกาสดูเฝ้าทูลละอองพระบาทพระมหากษัตริย์ไทยองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ณ วัดพุทธปทีป ซึ่งเป็นวัดไทยวัดเดียวที่ตั้งขึ้นใหม่ ณ ประเทศอังกฤษ จะได้เห็นการทรงเปิดวัด ได้ทราบว่า จะได้ทรงพระสุหร่าย ทรงเจิมแผ่นป้ายชื่อวัดที่พระราชทาน และจะได้เห็นทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันเข้าพรรษาคล้ายกับพระราชกุศลวันเข้าพรรษา ที่ทรงบำเพ็ญ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพฯ

ผู้ที่มีจิตใจยินดีอยู่ในธรรม เชื่อว่าได้สร้างวัดใจ

และทั้งจะได้เห็นเสด็จฯ ประทับทรงธรรม เนื่องใน
การอาสาพหุชา ณ โอกาสนี้คนไทยทั้งปวงในที่นั้น
จักได้มีโอกาสอันยากที่จะหาได้อีก คือ ได้ร่วมการทำ
อาสาพหุชากับพระมหากษัตริย์ของตน

คนไทยผู้จากไปอยู่ต่างประเทศ เพื่อเล่าเรียน
ศึกษาหรือเพื่อปฏิบัติราชการ หรือเพื่อกิจอื่นก็ตาม
ย่อมมีความว่าเหวเพราะต้องพลัดพรากจากบ้านเมือง
จากพระมหากษัตริย์ จากศาสนาที่นับถือ แม้จะได้
จากไปอยู่ในถิ่นเดียวกันมากเช่นที่อังกฤษ แต่ก็ยังห่าง
จากองค์พระมหากษัตริย์ของตน จากวัดของตน ฉะนั้น
เมื่อได้มีวัดไทยที่ได้สร้างขึ้นในพระบรมราชูปถัมภ์ของ
พระมหากษัตริย์ไทย ทั้งองค์พระมหากษัตริย์ พร้อม
ทั้งสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ก็ยังจะได้เสด็จฯ ไป
ทรงเปิดวัด ย่อมจะทำให้หายว่าเหว เปล่าเปลี่ยว มี

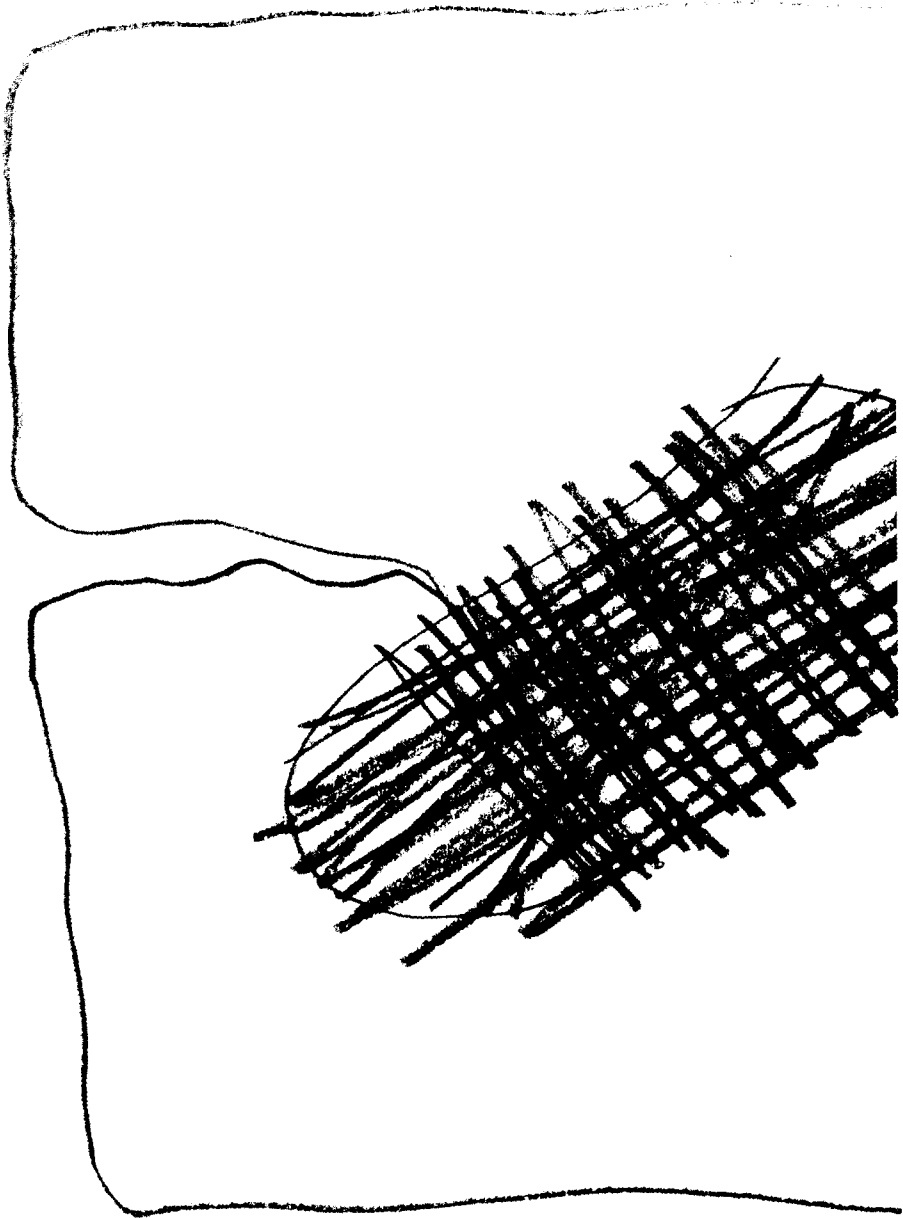
ขึ้นแล้ว ไปข้างไหนวัดนี้ก็ไปด้วย

ความรู้สึกบริบูรณ์เหมือนอย่างอยู่ในเมืองไทยเอง นับว่าเป็นโชคดีของคนไทย ตลอดถึงคนทั้งปวงในที่นั้น ผู้เห็นดีด้วย ซึ่งมีโอกาสได้รับพระมหากรุณาเป็นล้นพ้น ในครั้งนี้ คนไทยทั้งปวงสมควรที่จะมีมุทิตาจิต และพร้อมกันถวายพระพรชัยมงคล และพร้อมกันระลึกถึงพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า น้อมนำมาประพฤติปฏิบัติ

การสร้างวัดขึ้นนั้นก็เพื่อเป็นที่ประพฤติ และประกาศพระธรรมของพระพุทธเจ้า เพื่อให้เกิดวัดขึ้นอีกชนิดหนึ่ง วัดชนิดนี้เรียกว่า ‘ธรรมาราม’ แปลว่า อารามธรรม ที่ตั้งของอารามนี้ก็คือจิตใจ ผู้ที่มีจิตใจยินดีอยู่ในธรรม ชื่อว่าได้สร้างวัดใจขึ้นแล้ว ไปข้างไหนวัดนี้ก็ไปด้วย

คำว่าอารามแปลว่า เป็นที่รื่นรมย์ยินดี พระพุทธ

เจ้าได้ตรัสไว้ว่า “บุคคลผู้มีธรรมเป็นที่ร่ำรรมย์ยินดี
(ธรรมาราม) ยินดีในธรรม นึกคิดถึงธรรม ระลึกถึง
ธรรม ย่อมไม่เสื่อมจากธรรมที่ดี.”

๑๖

อาวูธกันผี

ครั้งหนึ่ง ได้มีภิกษุหมู่หนึ่งหนีภัยชนิดหนึ่ง มาเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์ได้ประทานอาวูธให้นำ ไปสู่ภัยนั้น พวกภิกษุได้นำอาวูธนั้นไปใช้สู่ภัยที่ เคยแพ้มา ก็ได้ชัยชนะ

ภัยร้ายที่พวกภิกษุพากันพ่ายแพ้หนีมา นั้นคือเมื่อออกไปบำเพ็ญสมณธรรมในป่า ได้เห็นผี มาหลอกแสดงอาการต่างๆ ที่น่าสะพรึงกลัว ต้อง พากันล่าถอยไปหาที่พึ่ง คือพระพุทธเจ้า

อาวูธที่พระองค์ได้ประทานให้ไปต่อสู้กัน ใหม่ นั่นก็คือธรรม ๑๖ ข้อ ได้แก่ ๑. สกฺโก อองอาจ ๒. อูชฺฐ ชีอตรง ๓. สุนฺหฺฐฺฐ ชีอสัตย์ ๔. สุวจิ ว่า ง่าย (ในธรรม) ๕. มุฑฺ อ่อนโยน ๖. อนติมานี ไม่ดูหมิ่นใคร ๗. สนฺตฺสฺสโก สันโดษ อิ่ม พอ ๘. สุกโร เลี้ยงง่าย ๙. อปฺปกิจฺจโ จ มีกังวลน้อย

องอาจ ซื่อตรง ซื่อสัตย์ วาง่ายในธรรม อ่อน
น้อม มีความประพฤติเบา (ไม่หนักใจใคร) สงบ
ประพฤติอะไรที่เป็นเหตุให้ท่านผู้รู้ตีเตียน

๑๐. สลลหุกวุตติ มีความประพฤติเบา (ไม่หนักใจ
ใคร) ๑๑. สนตินุทริโย มีอินทรีย์สงบ ๑๒. นิปกโก มี
ปัญญารักษาดน ๑๓. อปฺปกพฺโก ไม่คะนอง ๑๔. กุเลสฺสุ
อนนฺนุคิทุโร ไม่ติดในสกุล ๑๕. น จ ชุทฺทํ สมาจเว
กิญฺจึ เยน วิญญู ปเร อูปวเทยฺยํ ไม่ประพฤติ
อะไรที่เป็นเหตุให้ท่านผู้รู้ตีเตียนแม้เพียงเล็กน้อย
๑๖. สุขิโน วา เขมิโน โหนตุ (แม่เมตตา) ขอให้
สรรพสัตว์มีความสุขเกษม

อาวรุคือธรรม ๑๖ ข้อนี้ มีในต้นกถาเมตตสูตร
ที่สวดเป็นพระปริตร (เครื่องป้องกัน) ในงานมงคลทั้ง
หลาย มีคนจำสวดได้กันมาก นับถือว่าเป็นเครื่องระงับ
ภัยดังกล่าวข้างต้น

แต่ถ้าเข้าใจว่า เพียงแต่ท่องจำไปสวดได้ก็ใช้
ได้แล้ว ก็ยังเป็นความเข้าใจที่ยังไม่ถูก จะเป็นพวก

โยน ไม่ดูหมิ่นใคร สันโดษ เลี้ยงง่าย มีกังวล
มีปัญญารักษาตน ไม่คะนอง ไม่ติดในสกุล ไม่
แผ่เมตตา

ลัทธิมันตรยานไปเสียเต็มที่ คือ เพียงแต่ท่องเป็น
มนตร์สำหรับปิดเป่าเท่านั้น พระพุทธเจ้าประทาน
อาวูรนี้ เพื่อให้นำไปปฏิบัติอบรมจิตใจ ให้มีความ
องอาจกล้าหาญเป็นต้น คือเป็นอาวูรใจที่จะต้องผูก
สอดไว้ไนใจ เช่นเดียวกับอาวูรทางกาย ซึ่งผูกสอด
หรือถือไว้ จะมีขึ้นไนใจก็ต้องปฏิบัติอบรม

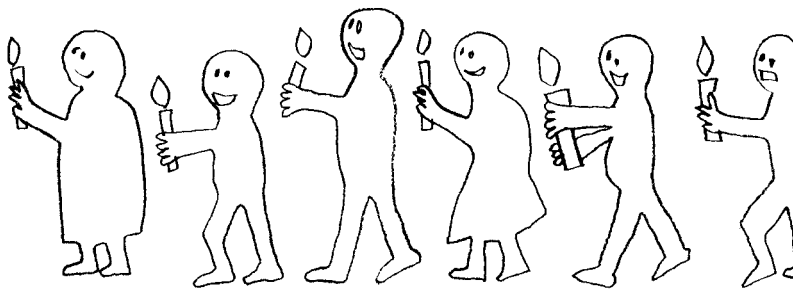
อีกอย่างหนึ่ง ถ้าเราเข้าใจว่า ใช้ได้สำหรับพระ
เพื่อกันผีหลอก ตามที่เล่าในเรื่องธรรมบทเท่านั้น ก็เป็น
ความเข้าใจที่ยังไม่ถูกอีกเหมือนกัน เพราะธรรมอาวูร
หมวดนี้เป็นอาวูรของใจ ใครมีใจก็ใช้ได้ทั้งนั้น สำหรับ
ป้องกันแก้ไขภัยอันตรายทางใจได้ทุกอย่าง

สำหรับชีวิตของคุณหัสถ์ แม้ส่วนใหญ่ของการ
งานจะเป็นไปทางกายหรือเพื่อทำนุบำรุงกาย แต่ก็มี
ปัญหาทางจิตใจเกี่ยวข้องอยู่ด้วยไม่น้อย และจะต้อง

เผชิญอุปสรรคภัยอันตรายต่างๆ มากบ้างน้อยบ้าง ซึ่งกระทบกระเทือนถึงจิตใจ ถ้าจิตใจมีธรรมเหล่านี้ ก็ จะเข้มแข็งมั่นคง สามารถนำชีวิตและการงานให้ดำเนิน ไปได้โดยเกษมสวัสดิ์ มีความสุข

อายุของชีวิตและอายุของการงานที่ผ่านไปโดย ลำดับขวบปี แม้จะผ่านไปในทางภายนอก ที่ดูเหมือน น่ากลัวตามธรรมชาติของวิถีโลก แต่ก็ไม่น่ากลัว เพราะ ทางภายในที่เป็นทางหลักนั้น ราบรื่นปลอดภัย ทาง ภายนอกที่น่ากลัว จึงเป็นเหมือนอย่างสิ่งที่หลอก เท่านั้น เมื่อมีสิริหรือศรี คือ มิ่งขวัญติดอยู่กับตัวแล้ว ก็จะไม่เป็นภัยอะไรขึ้นได้

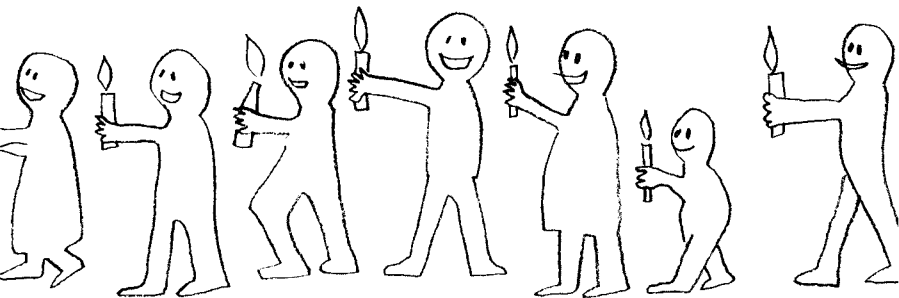
ธรรมาวุธ ๑๖ ข้อนี้เป็นศรีของใจ ที่เป็นเครื่อง นำชีวิตและการงานให้ผ่านพ้นภัยอันตราย บรรลุ ความสวัสดิ์พัฒนาะสภาวะ จึงเป็นศรีไสพสพร.

๑๗

วิสาขบูชา

วันวิสาขะได้ผ่านมาถึง และได้ผ่านไปอีกแล้ว เป็นวันที่ดวงประทีปได้สว่างไสว เสียงบูชาสรรเสริญ คุณพระรัตนตรัย และเสียงแสดงธรรม ได้กึกก้องทั่วไป ในอารามทั้งหลาย เป็นวันที่จิตใจของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก จำนวนหลายร้อยล้านคน ได้รวมระลึกอยู่ในจุดเดียวกัน คือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นพระศาสดาเอกของโลก ยากที่จะมีวันใดอื่นเทียม ถึงในรอบปีหนึ่ง ผู้ที่ได้ผ่านชีวิตมาถึงวันวิสาขะครั้งนี้ พร้อมกับได้พบตนเองที่ไม่พลาดพลั้งเสียหาย หรือที่มีความ

คนเรานั้นมักเป็นอย่างที่เรียกว่าฝันทั้งตื่น
กับเรื่องที่เกิดขึ้นนั้น

คือ

สุขความเจริญขึ้น ก็ควรมีความยินดี และควรตั้งใจ
ทำความอดกลั้นต่อชีวิตต่อไป เพื่อที่จะได้พบตนเอง
เป็นตนเองอยู่ด้วยดี ในวันวิสาขะต่อไป ซึ่งอีกไม่นาน
นักก็จะเวียนมาถึงอีก เหมือนอย่างวิสาขะแห่งรอบ
ปีที่แล้ว มาถึงรอบปีนี้ เหมือนอย่างผ่านมาแวบเดียว
เท่านั้น สุขทุกข์ของชีวิต แม้เป็นความเดือดร้อนแสน
สาหัสในรอบวิสาขะที่แล้ว ก็ได้ปลิวไปหมดแล้ว

ความอธิษฐานใจว่า จะอดกลั้นต่อเหตุการณ์ต่างๆ
ต่อไปอย่างไม่พ่ายแพ้ และรักษาไว้ให้เป็นสัจจะ ย่อม
จะเป็นพลังใจอย่างสำคัญที่จะเอาชนะเหตุการณ์ต่างๆ
ได้ และสามารถรักษาตนให้เป็นตน เพื่อที่จะได้พบ
ตนเองอย่างสบายใจในรอบหน้า ใครรักษาอธิษฐานที่ได้
ตั้งไว้ ให้เป็นสัจจะของชีวิตได้ ก็จะได้พบตนเองอย่าง
สบายใจในรอบหน้าๆ ได้อีกแน่นอน เหมือนอย่างนี้

คิดมันเป็นเรื่องเป็นราว แล้วเป็นทุกข์เป็นสุขอยู่

จะได้พบวันวิสาขะอีกทุก ๆ รอบปี

ทำไมจึงพากันบูชาสรรเสริญพระพุทธเจ้ากันอย่าง
ไม่หยุดหย่อน กว่าสองพันห้าร้อยปีมาแล้ว เพราะ
พระองค์ได้ทรงชดดวงประทีปคือธรรม ให้โลกได้มอง
เห็นทางดำเนินไปสู่ความสุข ทรงเป็นดวงประทีปดวง
ใหญ่ของโลก ที่ส่องให้เห็นทั้งกลางวันกลางคืน คือ
เป็นดวงประทีปที่ส่องแสงที่จะมองเห็นได้ด้วยตา
ใจ คนที่มีตาใจแม้เพียงได้มองเห็นความของคำว่า
“พุทธะ” เพียงส่วนนิดหนึ่งเท่านั้น ก็เป็นสุขไปนาน

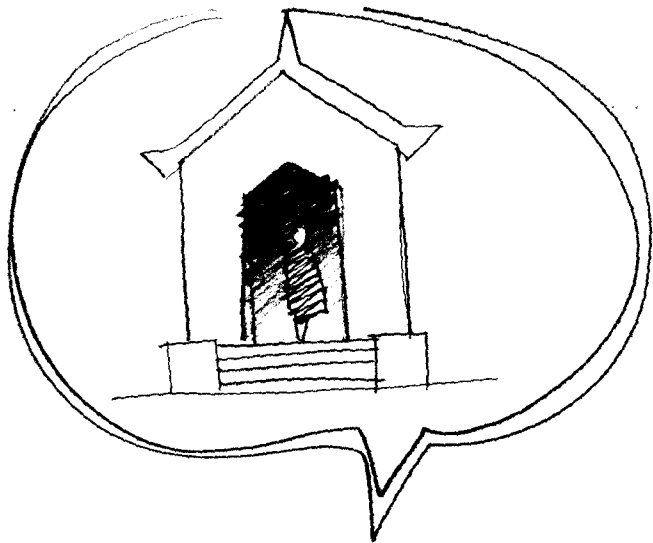
คำว่า “พุทธะ” มีความหมายอย่างหนึ่งว่า “ผู้
ตื่น” จากหลับ คือ ความหลง และทรงช่วยปลุกให้
ตื่น คนเรานั้นมักเป็นอย่างที่เรียกว่าฝันทั้งตื่น คือ
คิดมันเป็นเรื่องเป็นราว แล้วก็ทุกข์เป็นสุขอยู่กับ
เรื่องที่คิดมันขึ้นนั่นคือ ความคิดนี่เองเป็นตัวมัน

เรื่องให้เป็นทุกข์เป็นสุขต่างๆ และเรื่อง que คิดก็ไปดึงเอาเรื่องอดีตมาบ้าง ดึงเอาเรื่องอนาคตมาบ้าง ถ้าจะได้ว่าเรื่องปัจจุบันต่างหาก ก็จะต้องถามว่า ที่ว่าปัจจุบันนั้นอยู่ที่ไหน มีระยะเท่าไร ก็คงจะได้รับคำตอบว่า ปีนีเดือนนี้ วันนี้ ชั่วโมงนี้ นาทีนี้ วินาทีนี้ เป็นปัจจุบัน

ตกว่า ปัจจุบันที่พูดกัน มีระยะต่างๆ กัน เมื่อเป็นเช่นนี้ ปัจจุบันที่แน่นอนนั้นอย่างไร ก็จะต้องแบ่งวินาทีออกไปอีก และจะพบปัจจุบันจริงๆ ที่ไหนก็ยังไม่อาจตอบได้ เมื่อค้นหาปัจจุบันจริงๆ ลงไปดังนี้ แม้จะไม่ต้องละเอียดนัก ก็จะเริ่มเข้าใจว่า ได้ไปคว้าเอาอดีตหรืออนาคตมาปั้น คิดสร้างทุกข์สุขให้แก่ตนเองอยู่มากมาย เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็หัดที่จะปล่อยอดีตให้เป็นอดีตเสีย ปล่อยอนาคตให้เป็นอนาคตไป ก็จะปล่อย

ความทุกข์ของใจออกไปได้อีกมาก

พระพุทธเจ้าได้เป็นผู้ตื่นขึ้นแล้ว จากซากอดีต และเงื่อนาคต ซึ่งไม่มีตัวจริง ทรงประจักษ์ในสัจจะที่กล่าวได้ว่า เป็นปัจจุบันแห่งปัญญา ซึ่งเป็นธรรมที่ดำรงอยู่ไม่มีเปลี่ยนแปลง และได้ทรงส่องแสงแห่งธรรมนี้ ให้สว่างเข้าถึงจิตใจของคน อยู่ตราบเท่าถึงทุกวันนี้ และจะยิ่งส่องสว่างต่อไป.

๑๘

เข้าพรรษา

วันเข้าพรรษาของพระภิกษุสงฆ์มี ๒ วัน คือ วันเข้าพรรษาต้น ๑ วันเข้าพรรษาหลัง ๑ โดยปกติพระภิกษุยอมเข้าจำพรรษาต้น แต่เมื่อมีเหตุขัดข้องที่จะเข้าจำพรรษาต้นไม่ได้ ก็ยอมเข้าจำพรรษาหลัง ซึ่งช้าออกไปอีก ๑ เดือน เพราะเป็นธรรมเนียมตามที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ในพระวินัย ให้พระภิกษุหยุดอยู่จำพรรษาในฤดูฝน ๓ เดือน ในหนึ่งปีมี ๓ ฤดู คือ เหมันตะ (ฤดูหนาว) คิมหะ (ฤดูร้อน) วัสสานะ (ฤดูฝน) ฤดูหนึ่งมี ๔ เดือน เฉพาะวัสสานะ ฤดูนั้น วันเข้าพรรษาต้นคือวันตั้งต้นฤดู ไปออกพรรษาเอาสุดเดือนที่สามของฤดู ยังเหลือเดือนที่สุดแห่งฤดูอีกหนึ่งเดือน ซึ่งมีพระพุทธานุญาตให้เดือนที่สุดนี้เป็นจิวรกาล (กาลเป็นที่ทำจิวรเปลี่ยนชุดเก่า) การทอดกฐินก็ทอดกันในเดือนที่สุดนี้

ฤดูเข้าพรรษา เป็นฤดูแห่งการปฏิบัติใน ทาน ศีล

เมื่อพูดโดยจันทรคติก็พูดว่า ตั้งแต่แรมค่ำหนึ่ง เดือน ๑๑ จนถึงกลางเดือน ๑๒ เป็นฤดูทอดกฐิน หรือเป็นจีวรกาลดังกล่าว และวันเข้าพรรษาก็ว่า ตั้งแต่ แรมค่ำหนึ่งเดือน ๘ ถ้ามีสอง ๘ ก็เดือน ๘ หลัง แต่ถ้าเข้าพรรษาหลัง ก็เข้าต้นเดือนที่สองของฤดู ไป ออกเอาสุดเดือนที่สี่ของฤดูทีเดียว

การเข้าพรรษาหลัง คงอยู่จำพรรษาในฤดูฝนหรือ วัสสานะฤดูนั้นแหละ แต่จำพรรษาไปจนหมดฤดูฝน ที่เดียว ออกพรรษาก็พอดีสิ้นฤดูฝน ไม่มีเวลาแห่ง ฤดูฝนเหลืออยู่ที่จะเป็นจีวรกาล ที่ได้ตรัสอนุญาต ไว้เป็นพิเศษ และไม่ได้รับกฐิน เพราะเวลาที่จำพรรษา อยู่那儿เขาทอดกฐินกันแล้ว ออกพรรษาก็พอดีหมด ฤดูกฐิน จึงไม่ได้รับอานิสงส์กฐินตามที่ได้ตรัสอนุญาต ผ่านผ่านพระวินัยบางข้อไว้ เพื่อสะดวกในการทำจีวร

ภาวนา หรือ ศิล สมาธิ ปัญญา

เปลี่ยนชุดเก่าของตน แต่ถึงเช่นนั้นก็อาจทำจีวรเปลี่ยนชุดเก่าของตนได้

ได้มีท่านผู้ใหญ่วิจารณ์ว่า การเข้าพรรษาน่าจะมีเพียงวันเดียว วันเข้าพรรษาต้นหมายถึงในปีปกติ ส่วนวันเข้าพรรษาหลัง หมายถึงในปี มีอธิกมาส การเข้าพรรษาได้มีพระพุทธานุญาต ให้อนุวัตรตามพระราชาทิ้งหลาย ท่านได้วิจารณ์ว่าน่าจะหมายถึงว่า เมื่อทางบ้านเมืองเพิ่มอธิกมาส ก็ต้องเลื่อนวันเข้าพรรษาไป เหมือนดังที่เพิ่มแปดสองแปด ก็ไปเข้าแปดหลัง แต่อธิบายในพระวินัย ได้อธิบายเหมือนอย่างที่เราเข้าใจกันว่าปีหนึ่งมีวันเข้าพรรษา ๒ วัน ดังกล่าวข้างต้น และข้อสำคัญวันเข้าพรรษาที่สองนั้นยังคงอยู่ในฤดูฝนนั่นเอง ก็เรียกว่าอยู่จำพรรษาได้จริง

ส่วนเรื่องทอดกฐิน ตลอดถึงอานิสงส์กฐินนั้น

เกี่ยวแก่การทำจิวรดังกล่าว แม้อยู่จำพรรษาหลังก็
อาจทำจิวรของตนได้ตามพระวินัย จึงไม่ขัดข้องด้วย
เหตุไร

ฤดูเข้าพรรษานี้ เป็นฤดูที่พักบำเพ็ญสมณธรรม
กันอย่างเต็มที่ แม้ในบัดนี้ก็เป็ฤดูบวชเรียนกัน
เป็นพิเศษ กล่าวได้ว่าเป็นฤดูแห่งการปฏิบัติในทาน
ศีล ภาวนา หรือ ศีล สมาธิ ปัญญา โดยแท้.

အိမ်ထောင်ရေး
အကျိုးအမြတ်
အကျိုးအမြတ်

๑๙

รู้จักมี ยิ่ง มี ก็ ยิ่ง สุข

สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ที่นิคมชื่อว่า กักกระปัดตะ ในโกพิยรัฐ ได้มีกุลบุตรผู้หนึ่งแห่งโกพิย ชื่อว่าทิมชาณู ไปเฝ้าพระองค์ ถวายอภิวาทนั่งลง ณ ที่ส่วนหนึ่งแล้วได้กราบทูลว่า “ข้าพระเจ้าเป็นคฤหัสถ์ผู้ยังบริโภคนาม หลับนอนเบียดอยู่กับบุตร ใช้จันทน์หอมจากแคว้นกาสิ ทัดทรงระเบียบดอกไม้ลูบไล้ขัดสีกายด้วยของหอม และเครื่องลูบไล้ต่าง ๆ ยินดีรับทองเงิน ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าได้โปรดแสดงธรรมแก่ข้าพระเจ้าทั้งหลาย ซึ่งเป็นฝ่ายคฤหัสถ์ที่จะพึงปฏิบัติเพื่อความเกื้อกูลเพื่อความสุขในปัจจุบัน และเพื่อความเกื้อกูลเพื่อความสุขในภายหน้าด้วยเถิด พระเจ้าข้า”

พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนดังต่อไปนี้ “ดูก่อนพยัคฆปัชชะ (ตรัสเรียกเขาโดยโคตร หรือชื่อสกุล)

ธรรมเหล่านี้ 4 ประการ เพื่อเกื้อกูล ความสุข ใน
การรักษา ความมีมิตรดีงาม ความเลี้ยงชีวิตตาม

ธรรมเหล่านี้ ๔ ประการ เพื่อความเกื้อกูล ความสุข
ในปัจจุบันคือ

๑. อุฏฐานสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยความ
หมั่นขยัน) ได้แก่กุลบุตรสำเร็จการเลี้ยงชีวิตด้วยการ
งานอย่างใด จะเป็นการทำนา การค้าขาย การรักษา
โค การอาวูช การรับราชการ หรือการศิลปะอย่างใด
อย่างหนึ่งก็ตาม ก็มีความขยันไม่เกียจคร้านในการ
งานอย่างนั้น ประกอบด้วยปัญญาสอบสวนใคร่ครวญ
อันเป็นอุบายวิธีที่จะให้ถึงความเจริญในการงานนั้น
สามารถเพื่อทำ เพื่อจัดให้ดี นี้เรียกว่า อุฏฐานสัมปทา

๒. อารักขสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการ
รักษา) ได้แก่โมคคทรัพย์ทั้งหลายที่กุลบุตรได้มาด้วย
ความเพียรลุกขึ้นใช้กำลังแขนประกอบ หลังเหงือไทรม
เป็นอาชีพที่ชอบธรรม ได้มาโดยธรรมแล้ว ก็จัดการ

ปัจจุบัน คือ ความถึงพร้อม ด้วยความหมั่นขยัน ด้วย
สมควร

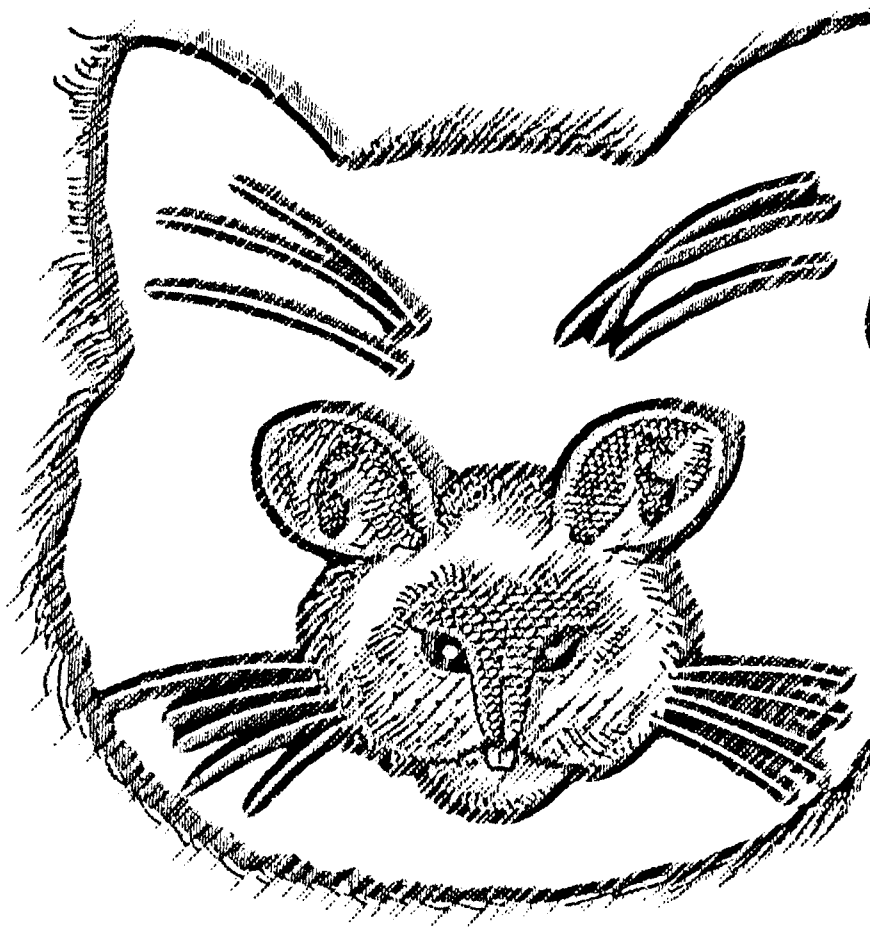
รักษาคุ่มครองให้ทั่วถึง โดยที่จะไม่ต้องถูกยึดถูกลัก
ที่จะไม่เป็นอันตรายด้วยไฟด้วยน้ำ หรือที่จะไม่เสีย
ไปแก่ผู้ที่ไม่เป็นที่รักนี้เรียกว่า อารักขสัมปทา

๓. กัลยาณมิตตตา (ความมีมิตรดีงาม) ได้แก่
กุลบุตรอยู่ในบ้านหรือนิคมใด และในบ้านหรือนิคม
นั้นมีคฤหบดี บุตรคฤหบดี หรือมีบุคคลผู้มีความ
ประพฤติดี เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ก็ตาม ซึ่งถึงพร้อม
ด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา ก็คบหาพูดจา
สนทนากับบุคคลเช่นนั้น และศึกษาปฏิบัติตามอย่าง
เพื่อให้ถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติเช่นนั้นบ้างนี้เรียกว่า
กัลยาณมิตตตา

๔. สมชีวิตา (ความเลี้ยงชีวิตตามสมควร) ได้แก่
กุลบุตรรู้ทางได้ทางเสียแห่งโภคทรัพย์ทั้งหลาย ใช้เลี้ยง
ชีวิตตามสมควรไม่ให้ฟุ่มเฟาย ไม่ให้เบียดกรอ โดย

ทราบว่า “ด้วยวิธีอย่างนี้รายได้ของเราจักเกินรายจ่าย
รายจ่ายของเราจักไม่เกินรายได้” เหมือนอย่างคนชั่ง
ของหรือศิษย์ของคนชั่งของ ยกชั่งขึ้นชั่งของก็รู้ว่า
ว่าต่ำข้างนี้หรือว่าสูงข้างนี้ ถ้ากุลบุตรมีรายได้น้อย
แต่ใช้จ่ายเลี้ยงชีวิตฟุ่มเฟือย เขาก็จะว่ากินอย่างผล
มะเตื่อ (คือเขย่าผลมะเตื่อหล่นลงมากแต่เก็บกิน
จริงๆ เพียงเล็กน้อย ตรงกับสำนวนไทยว่า ตำนน้ำพริก
ละลายแม่น้ำ) และถ้ากุลบุตรมีรายได้มากแต่ใช้เลี้ยง
ชีวิตอย่างเบียดกรอ เขาก็จักตายอย่างอนาถ แต่เพราะ
กุลบุตรรู้ทางได้ทางเสีย ใช้จ่ายเลี้ยงชีวิตตามสมควร
ดังกล่าวนี้นี้เรียกว่าสมชีวิต” พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอน
ประโยชน์ปัจจุบันไว้ดังนี้.

.....

บุญ - บาปเลือกเอาได้

พระพุทธศาสนาบริบูรณ์ด้วยธรรม สำหรับทุกคน จะเลือกปฏิบัติได้ แต่มีใ้หมายความว่า จะปฏิบัติได้ ทุกข้อโดยไม่เลือก เหมือนอย่างร้านค้าที่มีสรรพสินค้า สำหรับคนจะเลือกซื้อได้ทุกอย่างที่ต้องการ แต่มีใ้ ว่าจะต้องซื้อทุกอย่างโดยไม่เลือก ใครต้องการสิ่งใด ก็ซื้อสิ่งนั้นตามกำลังทรัพย์ของตน ถ้าต้องการสิ่งที่ แพงเกินกำลังทรัพย์ก็ไม่อาจจะซื้อได้ จึงต้องรู้ก่อนว่า ตนต้องการอะไร มีกำลังที่จะซื้อได้เพียงไร สรรพธรรม ในพระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน ควรที่ผู้ปฏิบัติ จะ ต้องรู้ก่อนว่าตนต้องการอะไร มีกำลังที่จะพึงปฏิบัติได้ เพียงไร คือต้องรู้จักตนเอง โดยฐานะภาวะเป็นต้น เมื่อ ตนเองเป็นคฤหัสถ์ ก็พึงปฏิบัติธรรมสำหรับคฤหัสถ์ เมื่อตนเองเป็นบรรพชิต ก็พึงปฏิบัติธรรมสำหรับ บรรพชิต จะทำครึ่งคฤหัสถ์ครึ่งบรรพชิตนั้นไม่ชอบ มี

พระพุทธศาสนามีได้นำเอาบาปบุญไปยึดเยียดให้
สรรพตามลัทธิจะ

มากข้อที่คฤหัสถ์ทำอยู่ โดยปกติพระพุทธเจ้าไม่ตรัส
ว่าเป็นบาป แต่เมื่อบรรพชิตไปทำเข้าตรัสว่าเป็นบาป
ทันที

ฉะนั้น เรื่องบาปจึงมีอยู่หลายชั้น เรื่องบุญก็
เช่นเดียวกัน ยกตัวอย่างภิกษุมีศีล ๒๒๗ ข้อ แปล
ว่ามีบาปอยู่ ๒๒๗ ข้อ สำหรับภิกษุถ้าไปละเมิด
ศีลเหล่านี้ ส่วนคฤหัสถ์มีศีล ๕ ศีล ๘ ก็แปลว่ามีบาป
อยู่ ๕ หรือ ๘ ข้อ ถ้าไปทำผิดศีลเข้า บาปของ
คฤหัสถ์จึงน้อยกว่าบาปของภิกษุมาก ถ้านำเอาบาป
ของภิกษุไปปรับคฤหัสถ์ด้วยแล้ว ก็จะต้องว่าคฤหัสถ์
พากันทำบาปอยู่มากมายทุกวัน แต่ก็ไม่มีใครว่า
อย่างนั้น ถ้าคฤหัสถ์ไปทำมีศีลอย่างพระเสียอีก จะถูก
ว่าใช้ไม่ได้ เช่น ไม่ประกอบอาชีพ เทียวขอเขาแม้
ด้วยอาการอย่างสมณะก็ตาม ถ้าไปทำเข้าก็จะกลาย

แก่ใครๆ จนเต็มไปหมด หากแต่แสดงไว้พร้อม

เป็นบาปสำหรับคฤหัสถ์ไป ส่วนบรรพชิตถ้าไป
ประกอบอาชีพอย่างคฤหัสถ์ เลิกเที่ยวบิณฑบาตก็
ใช้ไม่ได้เหมือนกัน

เรื่องของบาป มีความหมายอย่างไร จึงเกี่ยว
แก่ภาวะที่ดำรงอยู่ของบุคคลด้วย จึงต้องรู้ว่าเดี๋ยวนี้
“เราเป็นอะไร” หรือเหมือนอย่างที่พูดกันว่าเรายืน
อยู่ที่ไหน เราควรจะรับบาปบุญในพระพุทธศาสนา
มาถือสักเท่าไหน จะยกตัวอย่างนิจศีล คือศีล ๕
ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้สำหรับคฤหัสถ์

ในพิธีทำบุญทุกแห่งย่อมมีการขอสงวนะ และ
ศีล ๕ นี้กันโดยทั่วไป ผู้ได้รับศีล ๕ ก็แปลว่าถือ
บาปบุญไว้ ๕ ข้อ อยู่ในศีลก็เป็นบุญ ทุศีลก็เป็น
บาปตามที่รับถือไว้ ถ้าวรับศีลไว้ข้อใดข้อหนึ่งก็แปล
ว่าถือบาปบุญไว้ข้อใดข้อหนึ่ง ถ้าไม่รับเลยก็แปลว่า

ไม่ถือไว้เลย คือสุดแต่ศรัทธาที่จะรับถือเพียงไรของแต่ละบุคคล จึงต้องมีคำขอสวณะและศีล แสดงว่าต้องการ พระก็ให้ตามที่ต้องการ เหตุที่เป็นดังนี้ ก็คือเหตุตั้งกล่าวแล้ว

สรุปลงว่า สุดแต่จะต้องการ พระพุทธเจ้าหรือพระพุทธานามิได้นำเอาบาปบุญไปยึดเยียดให้แก่ใครๆ จนเต็มไปหมด หากแต่แสดงไว้พร้อมสรรพตามสัจจะ (ความจริง) คนทุกคนถ้ารู้ภาวะของตน และรับเอาบาปบุญมาถือตามควรแก่ภาวะ เช่นว่ารับศีล ๕ มาเท่านั้น หรือรับศีลข้อใดข้อหนึ่ง เป็นเวลาสักเท่าไรก็ตาม ก็ถือเพียงนั้นว่า เป็นบุญหรือบาปของตน นอกนั้น ไม่ต้องคำนึงถึงเพราะมิได้รับมาถือ ก็จะไม่เดือดร้อน เพราะไปคิดถึงบาปบุญในเรื่องมากมายที่ตนมิได้รับมาถือไว้.

วิธีสอนทางพระพุทธศาสนาในคติธรรมเจือโลก หรือโลกเจือธรรมนั้นมีวิธีหนึ่งที่เหมาะ คือเล่าชาดก เพราะปัญหาบางอย่าง จะตอบไปอย่างไรก็ไม่สะดวก เช่น ปัญหาว่า ถ้ารักษาศีล มีข้าศึกยกมา จะทำอย่างไร มิเสียบ้านเสียเมืองให้เขาหรือ จึงต้องเล่านิทานชาดกให้ฟัง ดังเรื่องหนึ่งว่า

มีสองรัฐอาณาเขตติดต่อกัน คือ รัฐกาสิซึ่งมีเมืองหลวงชื่อพาราณสี กับรัฐโกศล ซึ่งมีเมืองหลวงชื่อสาวัตถี พระราชาแห่งรัฐกาสิมีพระนามว่า “มหาสีลวะ” จะเรียกต่อไปว่าพระเจ้ากรุงพาราณสี ทรงเป็นพระธรรมราชา ทรงรักษาศีล ตั้งโรงงาน สงเคราะห์ประชาราษฎรผู้ขัดสน ทรงปกครองประชาชนเหมือนอย่างบิดาปกครองบุตร ยังให้เกิดความสุขสมบูรณ์ทั่วไป ทั้งทรงบำรุงท้าวทหารพร้อม

๒๑

รักษา ศิล อย่างผู้มีปัญญา

ครั้งหนึ่ง ได้ทรงเนรเทศอำมาตย์ทุจริตผู้หนึ่ง ออกไปจากรัฐ อำมาตย์ผู้นั้นได้ไปอาศัยรับราชการ อยู่กับพระเจ้ากรุงสาวัตถี ได้ทูลยุยงให้ทรงยกทัพไป ตีกรุงพาราณสี อ้างเหตุว่า พระเจ้ากรุงพาราณสีทรง ตั้งมั่นอยู่ในศีล ไม่ทรงทำการรบต่ออสูรแน่

บุรุษผู้เป็นบัณฑิตพึงทำความหวังอย่างแรงกล้า ไม่
รับความสำเร็จดังที่ปรารถนา

ที่แรกพระเจ้ากรุงสาวัดดีไม่ทรงเชื่อ จึงทูลขอให้
ส่งคนไปลองปล้นชายแดน แล้วล่องเข้าไปถึงถนนใน
เมือง คนเหล่านั้นถูกจับไปถวายพระเจ้ากรุงพาราณสี
ก็ได้รับประทานเงินทองกลับมาทุกครั้ง เพราะได้กราบ
ทูลแก้ว่า ต้องปล้นเพราะขัดสนจนยาก พระเจ้ากรุง
สาวัดดีทรงเห็นว่าคงรักษาดีแล้ว จึงยกกองทัพไป

พระเจ้ากรุงพาราณสีทรงสั่งไม่ให้สู้ กองทัพข้าศึก
ก็ผ่านเข้าไปจนถึงพระราชวัง ก็ทรงสั่งให้เปิดประตูไว้
ประทับอยู่เฉยๆ บนพระราชอาสน์ แวดล้อมอยู่ด้วย
ท้าวทหารผู้สงบตามที่ทรงสั่งโดยเคร่งครัด พระราชา
ข้าศึก จึงสั่งให้จับพระเจ้ากรุงพาราณสีกับข้าราชการ
ทั้งหมดไป ให้ขุดหลุมฝังในป่าช้าสุนัขจึงจอกดู ให้ไฉ่
ขึ้นเพียงแค่พระเศียรและศีรษะ เพื่อให้ฝูงสุนัขจิ้งจอก
กัดกินในเวลากลางคืน ตามวิธีประหารคนแบบหนึ่งใน

ฟังอ่อนแอย่อท้อ เราเห็นตัวเราเองเป็นตัวอย่าง ได้

เวลานั้น

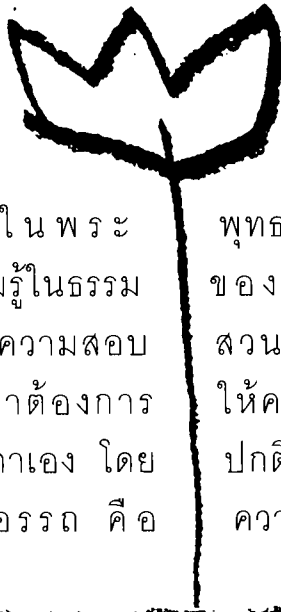
ฝูงสุนัขได้ออกมาในเวลาตามเคย คนทั้งหมดก็
ได้ร้องขึ้น ฝูงสุนัขก็ถอย แล้วก็เข้ามาอีก แล้วถอยมาอีก
หลายครั้ง ด้วยเสียงร้องพร้อมๆ กันของคนจำนวนมาก

เมื่อชินเสียงเข้า ตัวหนึ่งได้ตรงเข้าไปกัดพระเจ้า
กรุงพาราณสีที่พระศอ ทรงใช้พระหนู (คาง) กัดศีรษะ
สุนัขไว้โดยแรงและแน่น เพราะทรงพระกำลังมาก สุนัข
ดินคู้ดิน จนพระหัตถ์ทั้งสองพ้นออกจากหลุมได้แล้ว
ก็ช่วยพวกราชบริพารให้ออกจากหลุมได้ทั้งหมด แล้วยก
เข้าไปจับพระเจ้ากรุงสาวัตถี ซึ่งกำลังผทมหลับอยู่ใน
ห้องผทมของพระองค์เอง (ในเรื่องว่ามียักษ์มาช่วย
ด้วย) พระเจ้ากรุงสาวัตถีทรงยอมแพ้ ขอประทาน
ชีวิต พระองค์ก็ประทานอภัยให้ ทั้งสองพระองค์ก็
กลับเป็นมิตรกัน

พระเจ้ากรุงพาราณสี เมื่อทรงได้เมืองคืนแล้ว ก็ได้ตรัสโคลกขึ้นว่า “บุรุษผู้เป็นบัณฑิตพึงทำความหวังอย่างแรงกล้า ไม่พึงอ่อนแอย่อท้อ เราเห็นตัวเราเองเป็นตัวอย่าง ได้รับความสำเร็จดังที่ปรารถนา” ท่านว่า พระพุทธเจ้าทรงเล่าเรื่องนี้สอนพระที่ทิ้งความเพียร

ชาดกนี้ ชี้ให้เห็นคิดว่าควรใช้ธรรมให้ถูกเรื่อง เช่นเรื่องนี้ควรใช้ความเพียร ไม่ใช่นั่งดูอยู่เฉยๆ ซึ่งจะต้องเสียทีเขาแน่ หากใช้ความเพียรรักษาตนไว้โดยไม่เสียศีลก็เป็นวิธีที่ดีที่สุด.

.....

ศรัทธาในพระ
อันเกิดจากความรู้ในธรรม
จาก “วิมังสา ความสอบ
พระพุทธานุศาสนาดังการ
ในองค์พระศาสดาเอง โดย
ทั่วไปมักมีในอรรถ คือ

พุทธเจ้า มุ่งถึงศรัทธา
ของพระองค์ที่เกิด
สวนพิจารณา” ทาง
ให้คนมีวิมังสาตั้งแต่
ปกติ วิมังสาของคน
ความหมายถึง สอบ

สวนพิจารณาความบ้าง มีในสิ่งประกอบทั้งหลาย
(สังขาร) บ้าง มีในองค์ศาสดาหรือในครูบาอาจารย์
บ้าง พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ให้สอบสวนพระองค์
ตั้งต้นแต่ความประพฤติทางกาย ความประพฤติทาง
วาจา อาชีพ ความยั่งยืนของความประพฤติ ตลอด
ถึงธรรมในพระองค์

๒๒

ศรัทธา ที่ ถูก ต้อง

จึงกล่าวได้เต็มที่ว่า พระองค์มิได้ตรัสสอนให้มีศรัทธาในพระองค์เลย แต่กลับสอนให้มีวิมังกสาในพระองค์ให้ดีกว่าก่อนแล้วจึงค่อยมาฟังธรรม เพราะจะได้เกิดความตั้งใจที่จะรับธรรม

ลักษณะที่ทรงแสดงธรรมนั้น คือ ๑. ยิ่งๆ ขึ้น หมายถึง สูงขึ้นไปโดยลำดับทีละขั้น ตั้งต้นแต่ชั้น

ต่ำจนถึงขั้นสูงสุด เช่น ประโยชน์ปัจจุบัน ประโยชน์ ภายหน้า ประโยชน์อย่างยิ่ง ๒. สุขุม คือละเอียดๆ มากขึ้น คือทรงแสดงโดยละเอียดขึ้นๆ ๓. เทียบฝ่ายดำและฝ่ายขาว ให้เห็นความแตกต่างกันชัด ทั้งเหตุและผล

ฉะนั้น ผู้ฟังด้วยความเข้าใจ เมื่อได้ฟังธรรม

พระองค์มิได้ตรัสสอนให้มีศรัทธาในพระองค์เลย
จึงค่อยมาฟังธรรม

ที่เหมาะสมกับตน คือ ที่ถูกระดับของพื้นเพ อันเหมือน
อย่างมีบันไดมาทอดให้ขึ้น ตรงพื้นที่ตนได้ยืนอยู่พอดี
ก็จะเดินขึ้นบันไดไปทันที ทีละขั้น พร้อมกับได้เห็น
ของจริงที่น่าดูน่าชมเป็นอันมาก ยิ่งสูงขึ้น ก็ยิ่งได้
เห็นชัดยิ่งขึ้น จึงได้ความรู้สึกขึ้นเองว่า “พระพุทธ
เจ้าเป็นผู้ตรัสรู้จริงหนอ พระธรรมได้ตรัสบอกไว้ดี
จริงหนอ พระสงฆ์ได้ปฏิบัติดีจริงหนอ”

ความรู้สึที่เกิดขึ้นดังนี้ จะเรียกว่า ศรัทธา
หรือปัญญา ก็ได้ทั้งสองอย่าง ถ้าเรียกว่า ศรัทธา
ก็เป็นศรัทธาที่เป็นตัวปัญญาด้วย เป็นสิ่งที่ถูกต้อง
มั่นคง ไม่มีใครมาหลอกให้เป็นอื่นไปได้ แม้จะ
ปลอมแปลงเป็นองค์พระมา ดังมีเรื่องเล่าว่า

อุบาสกผู้หนึ่งชื่อสุระ ฟังธรรมของพระศาสดา
ได้บรรลุถึงกระแสธรรม ที่เรียกว่า โสดาบัน คือ ได้

แต่กลับสอนให้มีวิมangsaในพระองค์ให้ดีกว่าก่อนแล้ว

ดวงตาเห็นธรรมแล้วกลับไปบ้าน

ขณะนั้นมารผู้ใจบาป ได้นิรมิตรูปเป็นองค์พระพุทเจ้า เสด็จไปที่ประตูบ้านของเขา ให้คนเข้าไปบอกเขาว่าพระศาสดาเสด็จมา เขาคิดว่าเขา ก็เพิ่งมาจากสำนักพระองค์เดี๋ยวนี้อย่าง จักทรงมีเรื่องอะไร จึงออกไปหน้าบ้าน ถวายบังคมด้วยสำคัญว่า พระศาสดา

ฝ่ายมารแปลงได้กล่าววว่า ตามที่เราสอนว่ารูปเป็นต้นไม่เที่ยงนั้น ผิดไปเสียแล้วเพราะพูดไปโดยมิได้พิจารณา จึงรีบมาบอกแก่ ให้ถือเอาใหม่ว่า รูปเป็นต้นนั้นเป็นของเที่ยง

สุระอุบาทสาคคิดว่า มิใช่ฐานะที่พระพุทเจ้าจะตรัสคำอะไรโดยมิได้ใคร่ครวญ มิได้ประจักษ์ ผู้นี้ต้องเป็นมารมาเพื่อจะตัดความเลื่อมใสของตนแน่แท้ จึงถามมารทั้งที่อยู่ในรูปแห่งพระว่า เป็นมารหรือ

และมาทำไม

ฝ่ายมารไม่อาจจะลงต่อไปจึงบอกว่า เป็นมาร มาเพื่อจะทำศรัทธาของเขาให้คลอนแคลน เขาตอบว่า แม้สักร้อยมารพันมารก็ทำไม่ได้ แล้วตีตื้นวักซ์ มารก็หายวับไปในขณะนั้น

เรื่องนี้ให้คิดว่า ศรัทธาที่ถูกต้องนั้น เกิดจากศึกษาให้รู้เข้าใจธรรมโดยถูกต้อง เมื่อมีใครมาอ้างว่า พระพุทธเจ้าตรัสอย่างนั้นอย่างนี้ จะได้วินิจฉัยได้เองว่าจริงหรือไม่ เป็นสัทธรรมปลอม หรือสัทธรรมจริง เทียบเหมือนว่าเป็นพระจริง หรือเป็นพระปลอม ซึ่งมารแปลงมา.

พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า ปณณิ นปฺปมชฺชชยฺย
ไม่พึงเปลอปัญญา พระพุทธภาษิตบทนี้เคยแปล ไม่
พึงประมาทปัญญา ตามรูปศัพท์ ต้องอธิบายออกไป
ไปอีก บางทีก็ไม่ใช่ที่เข้าใจให้ฉวยได้ทันที ช้ำ
บางทีฉวยไปผิดเสียอีก แต่ตามคำแปลใหม่นี้ แม้
ไม่อธิบาย ก็เกิดความเข้าใจได้ทันทีว่าไม่ควรเปลอ
ปัญญา เช่นเดียวกับไม่ควรเปลอสติ มักจะเคยได้ฟัง
คำเตือนกันบ่อยๆ จนคุ้นหูว่าอย่าเปลอสติ หรืออย่า
เปลอดตัว แต่มักจะไม่ได้เตือนกันว่าอย่าเปลอปัญญา

ความจริงปัญญาเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าเปลอไป
เสีย ก็เหมือนไม่มีปัญญา กลายเป็นโง่หลงจนถึงเสีย
หาย เพราะถูกเขาหลอกเอาได้ เป็นต้น

ดังที่เรียกว่า “เสียรู้” เขา ซึ่งโดยที่แท้ก็คือเสีย
รู้ของตนเอง หมายความว่า ความรู้ของตนเสียไป

๒๓

อย่าเพลินปัญญา

เรื่องเพลินปัญญาหรือเสียรู้นี้ บางทีคนอื่นเขาเห็นกัน หัวเราะกัน แต่ตัวผู้เพลินเองไม่รู้ ถ้าจะถามว่าอะไรมากำบัง ก็ตอบได้ว่า ความโลภโกรธหลงนี้ มากำบัง

มีนิทานชาดก เรื่องหนึ่งเล่าเรื่อง คนเพลินปัญญาอย่างมาก (รูกษาดก) ว่า

ได้มีปุโรหิตของพระราชารองค์หนึ่ง มีภริยาเป็นคนชอบสนุกในการยุใครให้ทำอะไรที่เสียหาย พระราชาได้พระราชทานม้าที่ตกแต่งด้วยเครื่องแต่งม้าที่สวยงาม แก่ปุโรหิตของ

ไม่ควรเปลอปัญญา เช่นเดียวกับไม่ควรเปลอสติ

พระองค์ เพื่อให้ใช้เป็นพาหนะมาเฝ้าประจำวัน

เมื่อปุโรหิตออกจากบ้าน นั่งม้าไปพระราชนิเวศ
ประชาชนก็พากันชมม้าว่า รูปงาม เครื่องประดับงาม
พากันชมม้าไปตลอดทาง ท่านปุโรหิตออกจากที่เฝ้า
กลับบ้านเล่าให้ภริยาฟัง พลังก็บ่นว่าคนพวกนี้แปลก
พากันชมม้าว่างาม ไม่มีใครสนใจคนที่นั่งอยู่บนหลัง
ม้าสักคนเดียว แสดงความน้อยใจว่า ตนเป็นถึงปุโรหิต
อยู่ในฐานะเป็นพระราชครูผู้รู้ศาสตร์ทั้งหลาย ไม่มี
ใครสนใจที่จะชม ม้าเป็นพาหนะของตนแท้ๆ มาแย่ง
เอาความสนใจของคนทั้งหลายไปหมด

ฝ่ายภริยาเห็นโอกาสที่จะสนุก ก็ออกความคิด
ว่า ท่านปุโรหิตผู้สามีช่างไม่รู้เหตุแห่งความงามของ
ม้า ก็มานั่งงามก็เพราะเครื่องแต่งม้าที่ประดับเข้า ถ้า
อยากจะงามให้เหมือนม้า ก็ลองเอาเครื่องแต่งม้าเข้าที่

ตนเองดูซิ แล้วเดินทำกระทีบเท้าอย่างม้าไปตาม ถนนจนถึงที่เข้าเฝ้า ประชาชนก็จะพากันดูชมอย่าง เกรียวกราว ปุโรหิตเป็นคนมีธาตุบ้ำอยู่แล้ว ครั้นได้ ฟังความคิดนั้นก็เห็นชอบทันที

วันรุ่งขึ้น ถึงเวลาเข้าเฝ้า ก็แต่งเครื่องม้าเดิน เหยะอย่างท่าม้าไปตามถนน ประชาชนก็พากันร้องไห้ กันเกรียวกราวว่า “งามแท้ๆ ท่านอาจารย์”

พระราชาทอดพระเนตรเห็นท่านอาจารย์เป็นไป เสียเช่นนั้น ทรงละอายพระหทัยยิ่งนัก ตรัสว่าตรงๆ ว่า “จิตท่านไปเสียแล้ว บ้ำเสียแล้ว” เป็นต้น จน ปุโรหิตนั้นได้ความคิดใหม่ขึ้นว่า ได้ทำกรรมที่ไม่สมควร เสียแล้ว ก็เกิดความละอายใจ กลับโกรธภริยาว่าแกลัง แนะนำให้ทำสิ่งที่น่าขายหน้าที่สุด จึงรีบกลับบ้าน

ฝ่ายภริยารู้ตัวรีบหนีไปหลบซ่อนอยู่ในพระราชฐาน

พระราชชาติทรงใกล้เคียงให้คืนดีกันว่า “แม้สายธนู
ที่ขาดยังต่อได้ จงต่อคือ คืนดีกันเสียเถิด อย่าลุ่มอำนาจ
แห่งความโกรธเลย”

ความโลภในสรรเสริญเป็นเหตุให้ผลอปัญญา
ได้ถึงเพียงนี้ เพราะเหตุต่างๆ (ซึ่งก็รวมลงในกิเลส
สามกองนั้นแหละ) แล้วทำอะไรแปลกๆ ที่น่าขำ น่า
หัวเราะ มีอยู่มิใช่น้อยพระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสสอนไว้
ว่า “อย่าได้ผลอปัญญา.”

.....

๒๔

มีโดยไม่แบก

ในชาดกก่อนทองได้แล้วไว้ว่า มี
ชาวนาคนหนึ่ง ออกไปไถนาเก่า ในวันหนึ่ง
ครั้นไถไปก็ไปสะดุดติดสิ่งหนึ่ง ที่แรกคิดว่าคง
ดินแข็งหรือก้อนหิน เมื่อตรวจดูก็ได้พบว่าเป็น
ก้อนทองแท่งใหญ่ถนัด ยาวถึงสี่ศอก จึงหมกดิน
ซ่อนไว้ที่เก่าก่อน ตกเวลาค่ำปลอດคน ได้คุ้ยดิน
ที่กลบไว้ พยายามยกเพื่อจะนำไปบ้าน แต่ก็ยก
ไม่ขึ้น จึงได้ตรองหาวิธี ในที่สุดได้คิดว่า จะแบ่ง
ออกเป็นสี่ส่วน คือเพื่อใช้เลี้ยงปากท้องส่วน
หนึ่ง เพื่อเก็บสำรองไว้ส่วนหนึ่ง

อันภาระธุระที่หนักนั้น ถ้าได้รู้จักแบ่งปันจัดสรรหน้า

เพื่อใช้ลงทุนประกอบกิจการงานส่วนหนึ่ง เพื่อทำบุญ
ส่วนหนึ่ง จึงได้แบ่งออกเป็นสี่ส่วน ทองแท่งใหญ่
นั้นก็หายหนักกลายเป็นเบา ชาวพม่าก็นำไปบ้านได้โดยง่าย

นิทานเรื่องนี้มีข้อคิดเป็นคติแฝงอยู่ว่า อันภาระ
ธุระที่หนักนั้น ถ้าได้รู้จักแบ่งปันจัดสรรหน้าที่กันทำ
ให้ถูกต้องแล้ว ก็จะกลายเป็นของเบาทำงานง่าย การ
งานที่จะให้ประโยชน์สูงมากนั้น ทุกๆ คนอาจหาทำได้
ด้วยกำลังแขนของตน และโชคใหญ่ที่เปรียบเหมือน
ก้อนทองก็มีอยู่ แต่ก็จะต้องเริ่มทำความเพียร ค่อยๆ
แสวงหาจากแผ่นดินอันนี้เอง เมื่อได้ทรัพย์เกิดจาก
แผ่นดินนี้แล้ว ก็จะต้องรู้จักแบ่งออกเป็นส่วนๆ ไม่
เช่นนั้นได้มากก็เหมือนไม่ได้ เช่นได้มาเล่นการพนัน
หมดไปก้อนทองอันหมายถึงทรัพย์นั้น ทุกคนจึงอาจ
แสวงหาให้พบที่แผ่นดินภายในอุ้งแขนนี้

ที่กันทำให้ถูกต้องแล้ว ก็จะกลายเป็นของเบาทำ

คำไทยก็มีว่า “ทรัพย์ในดิน สินในน้ำ” อีกอย่างหนึ่ง ภาระในจิตใจ แม้จะเป็นเรื่องที่ดีนำประโยชน์ที่เปรียบเหมือนก้อนทองเหมือนกัน ถ้าใจแบกไว้ไม่รู้จักแบ่ง แจกแจงจัดหน้าที่ปฏิบัติให้เบา ก็จะเป็นเครื่องหนักใจ คนเราเป็นทุกข์จนถึงเป็นโรคประสาทเพราะความหนักใจดังนี้มีมิใช่น้อย คือมีแต่สุขเรื่องเข้ามาไม่รู้จักแบ่งเบาให้แก่ตนเอง

อีกอย่างหนึ่งก้อนทองในใจ คือทรัพย์ของคนตระหนี่เหนียวแน่น หมายถึง ก้อนทองที่ยกไม่ขึ้น เพราะหนักมากเกินกำลัง ทรัพย์ของคนตระหนี่มากนั้น แม้จะน้อยก็หนักมากหยิบยกไม่ขึ้น ตกว่ามีเหมือนไม่มี ไม่เกิดประโยชน์แก่ตนแก่ผู้อื่น ทำให้เจ้าของกลายเป็นโสมเฟ่าทรัพย์ เศรษฐีโสมดังนี้ก็มิอยู่ เพราะไม่อาจแบ่งเก็บ แบ่งใช้ให้เป็นประโยชน์ อีกอย่างหนึ่ง

ก่อนทองในจิตใจ ก็คือความดีที่บุคคลรู้จักแบ่งเบาภิเลส
ในใจออกไปเสีย ประกอบกระทำขึ้น ไม่บรรทุก โลก
โกรธ หลง ไว้ในใจให้มากนัก คอยแบ่งออกไปก่อสร้าง
บุญกุศล คือ ทาน ศีล ภาวนา อบรมจิตใจให้ขึ้นบาน
ผ่องใส และให้มีปัญญาที่บริสุทธิ์

พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในชาดกนี้เป็นสุภาษิตว่า
“นรชน มีใจขึ้นบาน อบรมกุศลธรรมเพื่อบรรลุลความ
เกษมจากเครื่องประกอบทุกข์ ด้วยจิตที่ขึ้นบาน ก็พึง
บรรลุลถึงความสิ้นเครื่องประกอบทุกข์ทั้งปวง ได้โดย
ลำดับ” คำสำคัญของพระพุทธภาษิตนี้คำหนึ่งคือ
“เครื่องประกอบทุกข์”

นึกดูถึงเรือนหลังหนึ่งๆ จะเป็นเรือนขึ้นขึ้นมาได้
ก็ต้องมีเครื่องประกอบต่างๆ ที่นายช่างนำมาประกอบ
เข้า ความทุกข์แต่ละอย่างที่เกิดแก่จิตใจก็เหมือนกัน

จะต้องมีเครื่องประกอบหลายอย่าง

ถ้าจะตั้งปัญหาว่า ใครเป็นผู้ประกอบเรือนทุกข์ใจ ถ้าตอบทางโลกก็ต้องตอบว่าคนนั้นคนนี่ที่ไม่ชอบกันเป็นต้น แต่ถ้าตอบตามทางธรรมของพระพุทธเจ้า ก็ตอบได้ว่า “นายช่างผู้ประกอบเรือนทุกข์ใจก็คือ ตัณหาวิพสยิกิ นายช่างตัณหา” กล่าวคือ ความดิ้นรนทะยานอยากในจิตใจของตนเอง ที่เกิดขึ้นแล้ว ก็ยึดถือรวบเอาเข้ามาไว้ นี่แหละที่ต้องรู้จักแบ่งรื้อออกไปเสียหน่อยหรือมาก ด้วยปัญญาในธรรมของพระพุทธเจ้า จึงจะได้ความเบาใจ เป็นสุขสงบใจ.

ครั้งหนึ่งเมื่อพระพุทธเจ้า
ประทับอยู่ ณ พระอารามหลวง
เวฬุวันใกล้กรุงราชคฤห์
พระอัครสาวกทั้งสอง
คือ พระสารีบุตร และ
พระโมคคัลลานะ ได้
ไปพักอยู่ทีชอก
ถ้ากไปตะในคืนวันมี
พระจันทร์สว่าง คืนวันหนึ่ง ท่านพระ
สารีบุตรซึ่งได้ปลงผมใหม่ได้นั่งเข้าสมาธิ
อยู่ในที่แจ้ง

ขณะนั้น ได้มียักษ์สองสหาย
ผ่านมาทางนั้นได้เห็นท่านเข้า ยักษ์
ตนหนึ่งได้พูดกับสหายยักษ์ว่า

คนดี มีจิตดังภูเขาหิน

อยากจะทบทวนศิระษะของสมณะผู้นี้เสียจริง ๆ ยักษ์สหายห้ามว่าอย่า อย่าทำร้ายสมณะ สมณะผู้นี้สำคัญมาก มีอิทธานุภาพมาก ยักษ์ใจร้ายนั้นก็คงกลัวยืดยันว่าจะทบทวนศิระษะให้ได้ ยักษ์สหายได้ตัดทานอยู่ถึงสามครั้ง ยักษ์ใจร้ายก็ไม่ฟัง ได้ทบทวนศิระษะของท่านทันที แรงทบทวนนั้นท่านว่า อาจยังข้างเจ็ดแปดศอก ทำให้จมลงไปได้ หรืออาจทำลายยอดภูเขาใหญ่ได้ ฝ่ายยักษ์ใจร้ายนั้นเมื่อทบทวนแล้วก็รู้สึกร้อนรุ่มขึ้นมาในตนทันที บ่นว่าร้อน ๆ พลันตกลงไปในนรกใหญ่ในทันทีนั่นเอง

ฝ่ายพระโมคคัลลานะได้เห็นเหตุการณ์นั้นด้วยทิพยจักขุ จึงได้ไปเยี่ยมพระสารีบุตรถึงที่อยู่ ถามท่านว่า ท่านถูกยักษ์ตีอาการเป็นอย่างไร ท่านตอบว่าเจ็บที่ศิระษะนิดหน่อย พระโมคคัลลานะกล่าวว่า อัจฉรย์ไม่เคยมีใครถูกทบทวนอย่างแรง ขนาดทบทวนข้างแปดศอกทำให้

จิตของผู้ใดดำรงมั่นเหมือนภูเขาคือหิน ไม่หวั่น
ยินดี ไม่โกรธในอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความ
จักถึงผู้นั้นจากที่ไหนได้

จมลงไปหรือขนาดทำลายยอดภูเขาคือใหญ่ แต่ก็รู้สึก
เพียงนิดหน่อยเท่านั้น พระสารีบุตรได้กล่าวว่า พระ
โมคคัลลานะมีอานุภาพมากน่าอัศจรรย์ ที่เรามองเห็น
ยักษ์ได้ ทั้งที่ท่านเองยังไม่เห็นแม้ผีปิศาจซึ่งผงตนไหน
จนถึงบัดนี้

พระพุทธเจ้าได้ทรงสดับด้วยทิพยโสตอันบริสุทธิ์
ล่องของมนุษย์ ได้ทรงเปล่งอุทานขึ้นมีความว่า “จิต
ของผู้ใดดำรงมั่น เหมือนภูเขาคือหินไม่หวั่นไหวไม่ยินดี
ในอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความยินดี ไม่โกรธใน
อารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความโกรธ จิตของผู้ใดอบรม
ได้แล้วอย่างนี้ ความทุกข์จักถึงผู้นั้นจากที่ไหนได้”

เรื่องนี้ให้ข้อคิดว่า แม้คนดีคนบริสุทธิ์ที่สุดยัง
ถูกทำร้ายจากคนใจร้าย หรือที่เรียกว่าคนใจเย้ายู่งมาร
พระสารีบุตรท่านปลงผมใหม่ คนใจร้ายเห็นเข้าก็เกิด

ไหวไม่ยินดีในอารมณ์ อันเป็นที่ตั้งแห่งความ
โกรธ จิตของผู้ใดอบรมได้แล้วอย่างนี้ ความทุกข์

อยากดีเล่น เพราะเห็นเป็นไลน์เกลี้ยงน่าดีดูสักที ส่วน
คนใจดีเห็นเข้า ก็เกิดความคิดตรงกันข้ามว่า คุณ
ผ่องใสบริสุทธิ์สะอาดน่าเลื่อมใส เรื่องของในโลกมีอยู่
ดังนี้

ฉะนั้น คนที่ทำดีมีใช้น้อยถึงถูกมองไปในทาง
ไม่ดี ไม่ใช่เพียงเท่านั้นถูกห้ามปรามขัดขวางก็มีมาก
เพราะมีคนริษยาหวงกันในความดี เกรงว่าจะดีข้าม
หน้าไป

จึงมีคนที่ทำดีไม่น้อย เป็นทุกข์เพราะความดีของ
ตน ที่ไม่กล้าที่จะทำดีก็มี แต่คนทำดีที่ยังเป็นทุกข์
ดังกล่าวก็เพราะยังไม่ทำถึงความดีแห่งจิตใจของตน
เอง จิตใจจึงยังมีความยินดียินร้ายไปตามอารมณ์ที่
มากระทบจากคนทั้งหลาย หากได้สังเกตเห็นว่าเรื่องของ
คนทั้งหลายนั้นเป็นเรื่องของโลก ถ้าตนเองมีจิตใจมั่นคง

ไม่หวั่นไหวตามพระพุทธรูทธานั้น ก็ไม่ต้องเป็นทุกข์
เพราะเรื่องของคนอื่น

การปฏิบัติทำจิตใจของตนให้มั่นคงดังนี้ เป็นการ
สร้างควมดีให้แก่จิตใจเป็นดีความดีที่เป็นแก่นแท้
ของความดีทั้งหลาย ซึ่งจะป้องกันความทุกข์กระทบ
กระเทือนใจได้ทุกอย่ง.

ป่วยแต่กาย

สมัยเมื่อพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่ป่าแห่งหนึ่ง ใกล้ภัคคชนบท ได้มีคฤหบดีผู้หนึ่งเรียกกันว่า นกุลบิดา ซึ่งมีศรัทธาเลื่อมใสอย่างยิ่งในพระรัตนตรัย ได้ไปเฝ้ากราบทูลว่า ตัวท่านนั้นเป็นคนแก่เฒ่าอายุมากผ่านวัยไปไกล ร่างกายกระสោះกระแสะ เจ็บป่วยอยู่เนืองๆ ไม่เพียงว่าจะได้เห็นพระพุทธเจ้า และภิกษุทั้งหลายเป็นที่เจริญใจไปได้สักเท่าไร จึงขอให้พระพุทธเจ้า โปรดประทานโอวาทอนุสาสน์สอนสั่ง ซึ่งจะให้เกิดความเกื้อกูลความสุข ตลอดกาลนาน

พระพุทธเจ้าได้ตรัสรับรองธรรมตาของร่างกายว่าเป็นดั่งนั้น และตรัสอนุสาสน์ว่า กายนี้เหมือนไข่ถูกรัดรีงอาดูรเดือดร้อน ใครเล่าตรวจร่างกายนี้อย่างรอบคอบจะพึงรับรองว่าไม่มีโรคอะไร แม้สักครู่หนึ่งได้ เว้นไว้แต่คนเขลา เพราะฉะนั้น ให้ศึกษาปฏิบัติ

เมื่อกายของเราอาดูร จิตจักไม่อาดูร

อย่างนี้ว่า เมื่อกายของเราอาดูร จิตจักไม่อาดูร
เดือดร้อนกระสับกระส่ายฉะนี้

คฤหบดีได้ฟังพระโอราถนี่แล้วมีจิตใจชื่นบาน
ผิวหน้าผ่องใส กราบพูลลาออกมา แล้วไปหาท่าน
พระสารีบุตรขอให้ท่านช่วยอธิบายขยายความพระ
โอราถย่อนี้

พระสารีบุตรได้แสดงอธิบายแยกแยะออกไป
โดยแจ่มแจ้ง มีใจความโดยย่อว่า คนใจบาปหยาบ
ผู้ที่มีได้สดับธรรม ย่อมอาดูรเดือดร้อนทั้งกายทั้งจิต
เพราะยึดถือสิ่งทั้งหลาย ทั้งทางกายทางใจ ทั้งภายใน
นอกภายใน ว่าเป็นตนของตน หรือเป็นเราของเรา
เมื่อสิ่งทั้งหลายนั้นแปรปรวนไป จึงเกิดความทุกข์
กายทุกข์ใจเดือดร้อนไปต่าง ๆ ส่วนคนใจประเสริฐ
ผู้ได้สดับธรรม แม้มีกายต้องอาดูรไปตามคติธรรม

ของความแก่เจ็บตายและความพลัดพราก แต่ก็มีจิตไม่อาดูรเดือดร้อนกระสับกระส่าย เพราะไม่ยึดถือสิ่งทั้งหลายเหมือนอย่างนั้น เมื่อสิ่งทั้งหลายนั้นแปรปรวนไป ก็ไม่ทุกข์ร้อนระวนระวาย จิตปล่อยวางได้

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงจับใจความแห่งพระพุทธโฆษาทนี ทรงพระราชนิพนธ์เป็นคาถาภาษามคธแปลว่า “เราทำตามคติคำสอนของพระพุทธศึกษาอย่างนี้ว่า เมื่อกายเราอาดูร จิตจักไม่อาดูร”

พระพุทธโฆษาทนี มีคติที่พึงศึกษาปฏิบัติตามเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนทุกวัย แม้คนหบดผู้เฒ่าจะได้กราบทูลขอพระโฆษาท เพื่อตนที่เป็นคนแก่เฒ่า นั้น แต่พระพุทธเจ้า ก็ได้ทรงชี้ความจริงของร่างกาย

ว่าเป็นของอาตุรเพราะแตกง่ายเหมือนอย่างไข่ เพราะ
มีโรคอย่างใดอย่างหนึ่งประจำอยู่ทั้งนั้น เมื่อตรวจ
เข้าแล้วจริง ก็จักต้องพบโรคไม่อย่างนี้ก็อย่างนั้น
สักอย่างหนึ่งจนได้ จึงสมควรที่จะทำจิตให้ไม่อาตุร
ด้วยวิธีปฏิบัติทำจิตให้ปล่อยวาง ไม่ยึดถือ สิ่งใดที่
ควรทำก็รีบทำให้เรียบร้อยถูกต้อง เพื่อจะไม่ต้อง
เป็นกังวลใจ

ท่านนกุลบิดาคฤหบดีผู้นี้ ต่อมาพระพุทธเจ้า
ได้ทรงยกย่องว่า เป็นยอดแห่งอุบาสกผู้มีวิสสาสะ
(คุ่นเคย) ในพระพุทธเจ้า และได้ทรงยกย่องคฤหปตานี
ผู้ภริยาว่า เป็นยอดแห่งอุบาสิกา ผู้มีวิสสาสะใน
พระศาสนาเช่นเดียวกัน.

ความกำหนดหมาย ก็จะได้ความว่างจากสิ่งที่ไม่

เมื่อพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่บุพพาราม กรุง
สาวัตถีได้ตรัสแก่พระอานนทที่ว่า พระองค์ได้ทรงอยู่
เป็นส่วนมากตั้งเมื่อก่อนทั้งในบัดนี้ ด้วยสุญญตา
วิหารคือ อยู่ด้วยสุญญตา ที่แปลว่า ความว่าง
และได้ตรัสอธิบายสุญญตาในทางปฏิบัติเป็นชั้นไว้
ดังนี้

๑. ไม่ทำใจกำหนดเป็นบ้านเป็นหมู่คน แต่
ทำใจกำหนดเป็นป่าแต่อย่างเดียว จนจิตแล่นไปจับ
ตั้งสนิทในความกำหนดเป็นป่า ก็จะไม่มีความยุ่งที่
เกิดจากเหตุที่เป็นบ้านเป็นหมู่คน ยังมีก็แต่ป่าเพราะ
กำหนดว่าเป็นป่าแต่อย่างเดียวเหมือนอย่างปราสาท
ของนางวิสาขา (คือที่ประทับในบุพพาราม) นี้ว่างจาก
สัตว์พาหนะต่างๆ จากทองเงิน จากความประชุม
แห่งหญิงชาย ยังไม่ว่างอยู่แต่ภิกษุสงฆ์อย่างเดียว

กำหนด แต่ก็ต้องได้ความไม่ว่างในสิ่งที่กำหนด

๒. ไม่ทำใจกำหนดเป็นป่า แต่ทำใจกำหนดเป็นแผ่นดินราบเรียบเตียนโล่งไปอย่างเดียวกันก็จะมีป่า มีแต่แผ่นดินอย่างเดียว

๓. ไม่กำหนดใจเป็นแผ่นดิน แต่ทำใจกำหนดเป็นอากาศ คือ ช่องว่างไปทั้งหมดอย่างเดียวกันก็ไม่มีแผ่นดิน มีแต่อากาศอย่างเดียว

๔. ไม่ทำใจกำหนดอากาศ แต่ทำใจกำหนดวิญญาณ คือ ความรู้ของจิตอย่างเดียวกันก็ไม่มีอากาศ มีแต่วิญญาณทั่วไปอย่างเดียว

๕. ไม่ทำใจกำหนดวิญญาณ แต่ทำใจกำหนดว่าไม่มีอะไรเลย ก็จะไม่มีการกำหนด มีแต่ตัวความกำหนดว่า ไม่มีอะไรเลย

๖. ไม่ทำใจกำหนดว่าไม่มีอะไรเลย แต่ทำใจกำหนดตัวความกำหนดเองว่า เป็นความกำหนดก็

ไม่ใช่ ไม่เป็นก็ไม่ใช่ แต่อย่างเดียว ก็จะไม่มีความ
กำหนดที่ว่ามีอะไรเลย มีแต่ความกำหนดตัวความ
กำหนดเองนั่นเท่านั้น

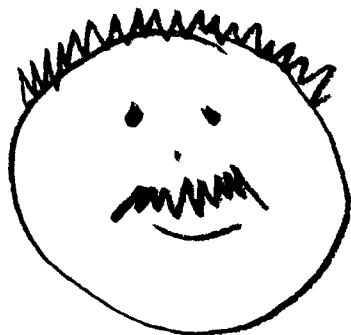
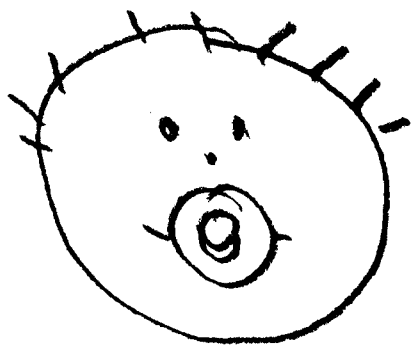
๗. ไม่ทำใจกำหนดความกำหนดเองนั้น แต่ทำ
ใจให้เป็นเจโตสมาธิ (ความตั้งมั่นเป็นสมาธิแห่งใจ)
ที่ไม่มีนิमितแต่อย่างเดียว ก็จะไม่มีความกำหนด
ดังกล่าวนั้น มีแต่กายนี้ซึ่งมีอายตนะมีชีวิต

๘. เมื่อไม่ทำใจกำหนดทุก ๆ อย่างเลื่อนขึ้น
มาโดยลำดับ ได้จนถึงสมาธิแห่งใจ ที่ไม่มีนิमितดัง
กล่าว ก็รู้ว่า ถึงสมาธินี้ก็ยังเป็นสิ่งปรุงแต่ง และสิ่ง
ปรุงแต่ง จะเป็นอะไรก็ตาม ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง
มีดับเป็นธรรมดา เมื่อมีความรู้ขึ้น จิตก็หลุดพ้นจาก
อาสวะกิเลสทั้งหมด จึงไม่มีอาสวะกิเลสทุกอย่าง ยังมี
แต่ชีวิตนี้ที่ยังจะต้องยุ่งอยู่อย่างเดียว

พระพุทธเจ้าได้ตรัสสุญญตาไว้ ๘ ชั้นดังนี้ และ
ได้ตรัสในทางปฏิบัติทำใจกำหนด ที่เรียกว่าสัญญา ที่
แปลว่า ความกำหนด หรือความกำหนดหมาย ก็จะได้
ได้ความว่างจากสิ่งที่ไม่กำหนด แต่ก็ต้องได้ความไม่
ว่างในสิ่งที่กำหนด เพราะเมื่อใจกำหนดอยู่ในสิ่งใด
ก็ย่อมไม่ว่างจากสิ่งนั้น โดยตรงก็คือไม่ว่างจากตัว
ความกำหนดนั่นเอง แต่ก็จำเป็นต้องจับไว้อันหนึ่ง
เมื่อจะปล่อยอันหนึ่ง จนถึงขั้นที่ ๗ แล้ว ซึ่งไม่มีอะไร
ต้องจับไว้เพื่อแลกเปลี่ยนกันต่อไปแล้ว จึงปล่อยได้
โดยไม่ต้องจับอะไรไว้ต่อไป ดูก็คล้ายขั้นบันได ปล่อย
ชั้นล่าง เหยียบชั้นบน ขึ้นไปโดยลำดับ จนถึงขั้นสูง
สุดก็ปล่อยได้ทั้งบันไดชั้นเรือนไป

ฉะนั้น สุญญตานี้ก็เป็นธรรม ปฏิบัติตามลำดับ
ธรรมดานี้เอง ตรัสว่าวิธีเข้าถึงสุญญตาดังนี้เท่านั้น

เป็นของจริงแท้ไม่วิบัติลลลลล และข้อทำยเป็นสุญญตา
ที่ยอดเยี่ยมเลิศล้ำ.

ในคำสอนเรื่องอนัตตา มีผู้ยังไม่อาจเข้าใจได้อยู่
ไม่ใช่น้อย เพราะรู้สึกที่ตัวเรามีอยู่ จะให้เห็นว่าไม่ใช่
เรานั้นเห็นยังไม่ได้ คิดเท่าไร ก็คงเห็นว่าตัวเราอยู่
นั่นเอง คำสอนเรื่องนี้ เป็นเรื่องสำคัญในพระพุทธ
ศาสนา จนถึงได้มีคำกล่าวว่ คำสอนเรื่องอนิจจัง
(ไม่เที่ยง) ทุกขัง (เป็นทุกข์) มีในลัทธิศาสนาเก่า
กว่าทั้งหลายมาแล้ว แต่คำสอนเรื่อง อนัตตา มี
เป็นพิเศษเมื่อพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้และได้นำมาสอน
เท่านั้น ฉะนั้น ก็น่าจะทำให้ความเข้าใจว่า ท่าน

๒๘

ตัวเรา อยู่ที่ไหน

สอนให้พิจารณาในเรื่อง “อนัตตา” นี้ว่าอย่างไร

ก่อนอื่น ฟังเข้าใจถ้อยคำ และความหมายของคำก่อน อนัตตา แปลว่า มิใช่อัตตา คำว่า อัตตา หมายถึง ตน คือตัวเรา จึงแปล อนัตตา ให้ชัดยิ่งขึ้นอีกว่ามิใช่ตน หรือมิใช่ตัวเรา ตลอดถึงมิใช่ของเรา ปัญหาจึงมีต่อไปว่า อะไรเป็นอนัตตา มิใช่ตัวเรา คือ ตัวเรามีใช่ตัวเรา หรืออะไรมิใช่ตัวเรา ทางพิจารณาเรื่องนี้มิใช่ท่านสอนให้พิจารณาว่า ตัวเรามีใช่ตัวเรา แต่ท่านสอนให้พิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่มี

จะให้อะไรแก่ใคร ถ้ายังมีอัตตาอยู่ในสิ่งที่ให้
มััจฉริยะะ (ตระหนี่) ให้ใครไม่ได้ ต่อเมื่อสละใจ

เกิดดับเป็นธรรมดา ยกตัวอย่างเช่นเงินและอำนาจ
เป็นสิ่งที่มิเกิดดับ แต่ก็ยังเป็นสิ่งภายนอก ผู้ซึ่งภายใน
ไม่ได้ สิ่งนี้คือ “ชีวิต” เป็นสิ่งที่ต้องเกิดดับ และสิ่งที่
เป็นสื่อ นำชีวิตให้สัมพันธ์กับโลก คือ อายตนะภายใน
หรือสื่อสัมพันธ์ภายใน กับอายตนะภายนอกหรือสื่อ
สัมพันธ์ภายนอก ระบุเป็นคู่ที่สัมพันธ์กัน คือ ตา-
รูป หู-เสียง จมูก-กลิ่น ลิ้น-รส กาย-สิ่งที่กาย
ถูกต้อง มนะ (ใจ)- เรื่องที่ใจคิด สิ่งเหล่านี้เป็น
สื่อสัมพันธ์ระหว่างจิตใจของบุคคลกับโลก ตอนนี
เองตัวเราได้ออกเดินแสดงไปตามสื่อสัมพันธ์เหล่านี้
หัวเราะบ้าง ร้องไห้บ้าง ทำดีบ้าง ไม่ดีบ้าง ทุกๆ สิ่ง
ดังกล่าวต้องเกิดดับทั้งนั้น ท่านสอนให้พิจารณาสิ่ง
เหล่านี้เองตามที่เป็นจริง คือ เกิด-ดับ เมื่อเห็น
เกิด-ดับ ของสิ่งที่เกิด-ดับ ก็จะไม่เห็นอนัตตา เพราะ

คือ ยังยึดถืออยู่ว่าตัวเรา-ของเรา ก็ย่อมจะเกิด
ออกไปได้ จึงให้ได้ เมื่อสละให้แล้ว ก็สิ้นอัตตา

จะเห็นว่า ถ้าสิ่งเหล่านั้นเป็นอัตตา ตัวเราแล้ว ตัว
เราก็จะต้องเกิด-ดับ ตัวเราที่เคยออกไปเดินเป็นสุข
เป็นทุกข์วุ่นวายอยู่กับสิ่งทั้งหลายดังกล่าว ก็จะต้อง
ตัวออกไปเอง เหมือนอย่างถอนตัวออกจากกระท่อม
ที่ถูกไฟไหม้ นี่ก็คือ “ความปล่อยวาง”

อนัตตาคงจะมีอยู่ในทุก ๆ สิ่ง ที่คนปล่อยวาง
โดยปกติ เช่น จะให้อะไรแก่ใคร ถ้ายังมีอัตตาอยู่
ในสิ่งที่ให้ คือยังยึดถืออยู่ว่าตัวเรา-ของเรา ก็ย่อมจะ
เกิดมัจฉริยะ (ตระหนี่) ให้ใครไม่ได้ ต่อเมื่อสละใจ
ออกไปได้ จึงให้ได้ เมื่อสละให้ไปแล้ว ก็สิ้นอัตตา
ตัวเรา-ของเรา ในสิ่งนั้น หลักปฏิบัติในอนัตตาอย่าง
สามัญ ย่อมมีอยู่ในกรณีทั่วไปเช่นนี้ แต่หลักปฏิบัติ
ทางปัญญา นั้น คือ ตัวเรา-ของเรา มักเข้ายุ่งเกี่ยว
เดือดร้อนอยู่ในสิ่งใด ก็พิจารณาให้ประจักษ์ความจริง

ของสิ่งนั้นว่า เกิด-ดับ เห็นความเกิด-ดับขึ้น เมื่อใด ตัวเรา-ของเรา ในสิ่งนั้นก็หมดไป ฉะนั้นทางปฏิบัติในเรื่องอนัตตา จึงมิใช่สอนให้ตั้งต้นปฏิเสธตัวเองว่าไม่มี ซึ่งไม่อาจปฏิบัติได้

ตัวเราจะมีหรือไม่?

ตัวเราหรือใครเป็นผู้ปฏิบัติหรือพิจารณาให้เห็นอนัตตา?

ใครเป็นผู้เห็น?

สิ่งเหล่านั้น มิใช่ตัวเรา-ของเรา แต่ตัวเราก็มีอยู่นั่นเอง เป็นแต่มีใช้สิ่งเหล่านั้นเท่านั้นมิใช่หรือ?

ปัญหาเหล่านี้ไม่ต้องคำนึงถึง ไม่จำเป็นต้องสร้างข้อที่ไม่ควรเป็นปัญหาเหล่านั้น เพราะเป็นความจริงที่จะเห็นได้จากการปฏิบัติไปโดยลำดับ.

ครั้งหนึ่ง ได้มีเทพดาองค์หนึ่งได้ไปยืนเฝ้า
พระพุทธเจ้า กราบทูลภาษิตสี่ข้อของตนขึ้นว่า
“ความรักเสมอด้วยบุตรไม่มี ทรัพย์เสมอด้วยโคไม่มี
แสงสว่างเสมอด้วยอาทิตย์ไม่มี สรรพทั้งหลายนมีสมุทร
เป็นอย่างยิ่ง” พระพุทธเจ้าได้ตรัสภาษิตขึ้นว่า
“ความรักเสมอด้วยตนไม่มี ทรัพย์เสมอด้วยข้าวไม่มี
แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี สรรพทั้งหลายนมีฝน

๒๙

นิพพานเห็นได้ไม่ยาก

เป็นอย่างยิ่ง”

เทวดาภาสิตและพุทธภาสิตทั้งสองนี้ เมื่อได้
เทียบกันแล้วจะเห็นได้ว่า พระพุทธภาสิตมีเหตุผลที่
พึงเห็นว่าเป็นจริงโดยเหตุผล ความรักบุตรมีขึ้นก็
เพราะเนื่องกับตน คือเป็นบุตรของตน ถ้าไม่ใช่บุตร
ของตนก็คงไม่รัก ความรักตนจึงมีอยู่เหนือกว่าความ
รักบุตร และเพราะความรักตนนั่นเอง จึงทำให้ความรัก

บุตรและรักสิ่งอื่นๆ ที่เป็นของตน ส่วนข้อที่สอง โค
อาจจะขาดได้ แต่ข้าวขาดไม่ได้ ต้องบริโภคอยู่ทุกวัน
ข้าวจึงเป็นโภคะหลักและเป็นโภคะโดยตรง จึงตรัส
ว่าเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง แสงสว่างของอาทิตย์ไม่อาจ
ส่องเข้าไปดูให้เห็นเหตุผลเหมือนปัญญา ซึ่งอาจ
เห็นเหตุผลโดยประจักษ์ แสงปัญญาจึงเป็นอย่างยิ่ง
ข้อท้ายฝนตกลงมาหล่อเลี้ยงแผ่นดิน พืช และ
หมู่สัตว์ ตลอดถึงแม่น้ำและทะเลทั้งปวง จึงเป็น
อย่างยิ่ง

ทั้งสี่ข้อนี้ แสดงถึงความจริงของบุคคล และของ
ภูมิโลกในลักษณะสี่อย่าง แม้พระพุทธรักษาข้ออื่น
ก็ล้วนแสดงความจริงในลักษณะต่างๆ แต่มีจุดมุ่ง
หมายตรงกันอยู่อย่างหนึ่งคือ วิมุตติ ความหลุดพ้น
(จากความทุกข์) ความจริงดังกล่าวที่แสดงโดย

พระพุทธภาษิตทั้งปวงคือ “ธรรม” ความหลุดพ้นคือ “นิพพาน” เป็นบรมสัจจะ (ความจริงอย่างยิ่ง) ประกอบด้วยธรรมคุณดังที่สวดกันว่า สนฺทิฎฺฐิโก อกาลิโก เป็นต้น จะยกขึ้นเพียงข้อเดียว ว่า “สนฺทิฎฺฐิโก เห็นเอง”

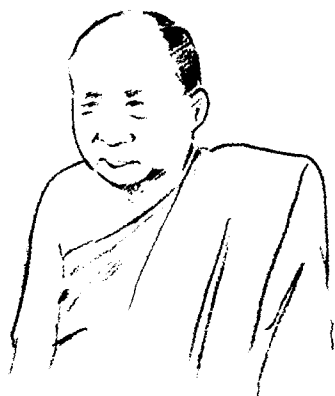
ได้มีผู้กราบทูลถามพระพุทธเจ้าว่า “ธรรมนิพพาน” ที่ว่า “เห็นเอง” นั้นอย่างไร ได้มีพระพุทธดำรัสตอบโดยความว่า อย่างนี้ คือ ผู้ที่ชอบช้ง หลงไป มีจิตถูกราคะ โทสะ โมหะครอบงำเสียแล้ว ย่อมเกิดเจตนาความคิดเพื่อเบียดเบียนตนบ้าง ผู้อื่นบ้าง ทั้งสองฝ่ายบ้าง ต้องได้รับทุกข์โทมนัส แม้ทางใจเมื่อเกิดเจตนา ขึ้นดังนั้นก็ทำให้ประพฤติทุจริตทางไตรทวาร คือ กาย วาจา ใจ และคนเช่นนั้นย่อมไม่รู้ประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น ประโยชน์ทั้งสอง

ตามเป็นจริง แต่ว่าเมื่อละความชอบ ความชัง ความหลงเสียได้ ไม่มีเจตนาความคิดที่จะเบียดเบียนตนและผู้อื่นทั้งสองฝ่าย ไม่ประพฤติทุจริตทางไตรทวาร รู้ประโยชน์ตนประโยชน์ผู้อื่น ประโยชน์ทั้งสองตามเป็นจริง ไม่ต้องเป็นทุกข์โศกเศร้าแม้ด้วยใจ “ธรรมนิพพาน” ที่ว่า “เห็นเอง” คือเห็นอย่างนี้

ตามที่ตรัสอธิบายนี้ เห็นธรรม เห็นนิพพาน ก็คือ เห็นภาวะหรือสภาพแห่งจิตใจของตนเอง ทั้งในทางไม่ดี ทั้งในทางดี จิตใจเป็นอย่างไร ก็ให้รู้เช่นนั้นตามที่จริง ดังนี้เรียกว่า เห็นธรรม ถ้ามีคำถามว่า จะได้ประโยชน์อย่างไร ก็ตอบได้ว่าได้ความดับทางใจ คือ จิตใจที่ร้อนรุ่มด้วยความโลภ โกรธ หลงนั้น เพราะพุ่งออกไปข้างนอก หากได้นำใจกลับเข้ามาดูใจเองแล้วสิ่งที่ร้อนจะสงบเองและให้สังเกตจับตัว

ความสงบนั้นให้ได้ จับไว้ให้อยู่ เห็นความสงบดังนี้
คือ เห็นนิพพาน

วิธีเห็นธรรม เห็นนิพพาน ตามที่พระพุทธ
เจ้า ได้ตรัสอธิบายไว้ จึงเป็นวิธีธรรมดาที่คนธรรมดา
ทั่วๆ ไปปฏิบัติได้ตั้งแต่ชั้นธรรมดาดำๆ ตลอดถึง
ชั้นสูงสุด.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
สกลมหาสังฆปริณายก

เจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒน-
มหาเถร เจริญ คชวัตร) พระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ทรงมีพระชาติภูมิ ณ จังหวัดกาญจนบุรี ทรงบรรพชา
เป็นสามเณรมาตั้งแต่พระชนมายุ ๑๔ พรรษา ทรงศึกษา
เล่าเรียนพระปริยัติมาอย่างต่อเนื่อง กระทั่งทรงอุปสมบท
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖

เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช ทรงเป็นผู้ใฝ่ในการศึกษา
ฉะนั้น นอกจากทรงศึกษาพระปริยัติธรรมจนสำเร็จภูมิ
เปรียญธรรม ๙ ประโยคแล้ว ยังทรงศึกษาภาษาต่าง
ประเทศอีกหลายภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ทรง
ศึกษาอย่างต่อเนื่องมาตลอด จนสามารถพูดอ่านเขียน
ได้เป็นอย่างดี

ความรู้ในภาษาต่างประเทศจึงเป็นเสมือนประตู
สู่วิทยาการในโลกกว้าง เป็นเหตุให้ทรงศึกษาความรู้

สมัยใหม่และเรื่องราวของโลกปัจจุบันได้อย่างกว้างขวาง
นับเป็นอุปการะต่อการสั่งสอนและอธิบายขยายความ
พุทธธรรมแก่ปวงชนได้เป็นอย่างดี

นอกจากจะทรงพระปรีชาในทางปริยัติและใฝ่รู้
ในวิทยาการสมัยแล้ว ยังทรงเอาพระทัยใส่ในธรรม
ปฏิบัติคือ การเจริญสมาธิกรรมฐานมาแต่ยังทรงเป็น
พระเปรียญและทรงปฏิบัติเป็นอาจิณวัตร มาจนกระทั่ง
ทรงดำรงอยู่ในฐานะองค์สกลมหาสังฆปริณายก พระ
จริยาวัตรของพระองค์จึงทรงเป็นเสมือนพระกรรมฐาน
ในเมือง

ฉะนั้น บทพระนิพนธ์ของพระองค์จึงเป็นสิ่งที่
ทรงคุณค่า ทั้งในเชิงปริยัติและในเชิงปฏิบัติทั้งในแนว
ทรรคนธรรมในเชิงประยุกต์ด้วยอย่างน่าสนใจยิ่ง

พระนิพนธ์ชุด (ส่องโลก ส่องธรรม) นี้จึงเป็น

ส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นพระปรีชารอบด้านในทางพุทธ
ธรรมของเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งควรแก่การพิจารณา
ศึกษาเป็นอย่างยิ่ง.

หนังสือเล่มนี้พิมพ์บนกระดาษถนอมสายตา
ช่วยถนอมสุขภาพสายตา และลดแสงสะท้อนในการอ่าน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ให้ความหมายของคำว่า "การปฏิบัติตนตามหลักธรรม" ไว้ว่า "การปฏิบัติตนตามหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอน" (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๔, หน้า ๑๒๓)